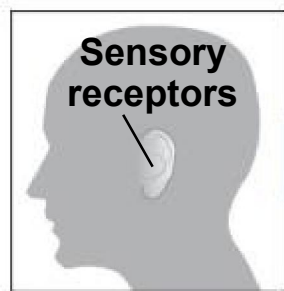

Fizyoloji

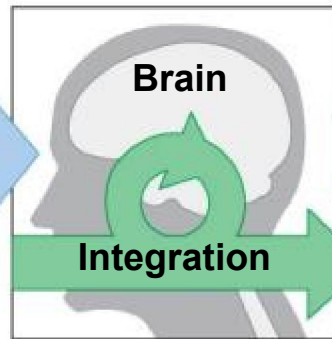
PSİ 123

Hafta 10

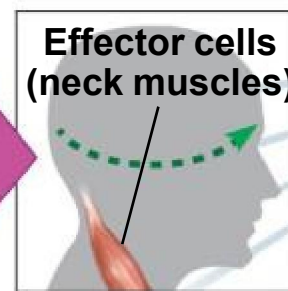

Head facing away from noise

Sensory input

Motor output

Head rotates towards noise

HONK!

Duyu Sistemleri

- Duyu organları: canlının iç ve dış ortamından gelen uyarıları alan yapılar
- Duyu reseptörleri: uyarıcı ile doğrudan etkileşim halinde olan hücre altı düzeydeki yapılar
  - Isı, ışık, basınç, kimyasal maddeler vs.nin algılanması
  - Görevi:
    - Uyarılar bir enerji formundadır
    - Uyarı enerjisini zar potansiyelinde değişikliğe dönüştürür
    - MSS'ye giden aksiyon potansiyeli çıktısını düzenler

- Duyusal yolların temel işlevleri;
  - Duyunun Alınması
  - Duyunun Dönüştürülmesi
  - Duyunun İletilmesi
  - Duyunun Algılanması

Duyunun Alınması ve Dönüştürülmesi

- Çoğu duyu hücresi özelleşmiş nöronlar ya da epitel hücresi
- Bazıları tek (deri...), bazıları gruplar halinde (göz, kulak..)
- Duyu reseptörleri ısı, ışık, basınç, kimyasal maddeler... gibi uyarıcıları saptar
  - Vücut dışından gelen (dokunma, ses...)
  - Vücut içinden gelen (kan basıncı, vücut pozisyonu...)

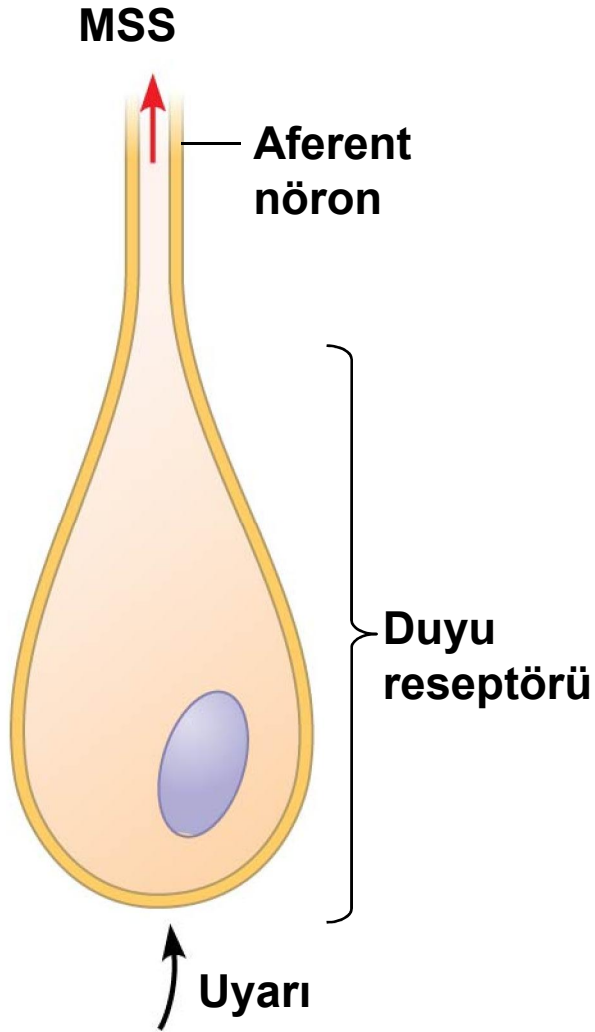
Duyunun Alınması ve Dönüştürülmesi

- Çok çeşitli uyarın ve çok çeşitli reseptör
  - Son etki iyon kanallarının açılıp kapanması
  - Zar potansiyelinin değışimi
  - Aksiyon potansiyeli oluşumu
- Duyu dönüştürülmesi: Uyarının zar potansiyeline dönüştürülmesi
- Reseptör potansiyeli: Zar potansiyelindeki değışikliğin kendisi
  - Dereceli potansiyeldir; büyüklükleri uyarının gücüne göre değışir

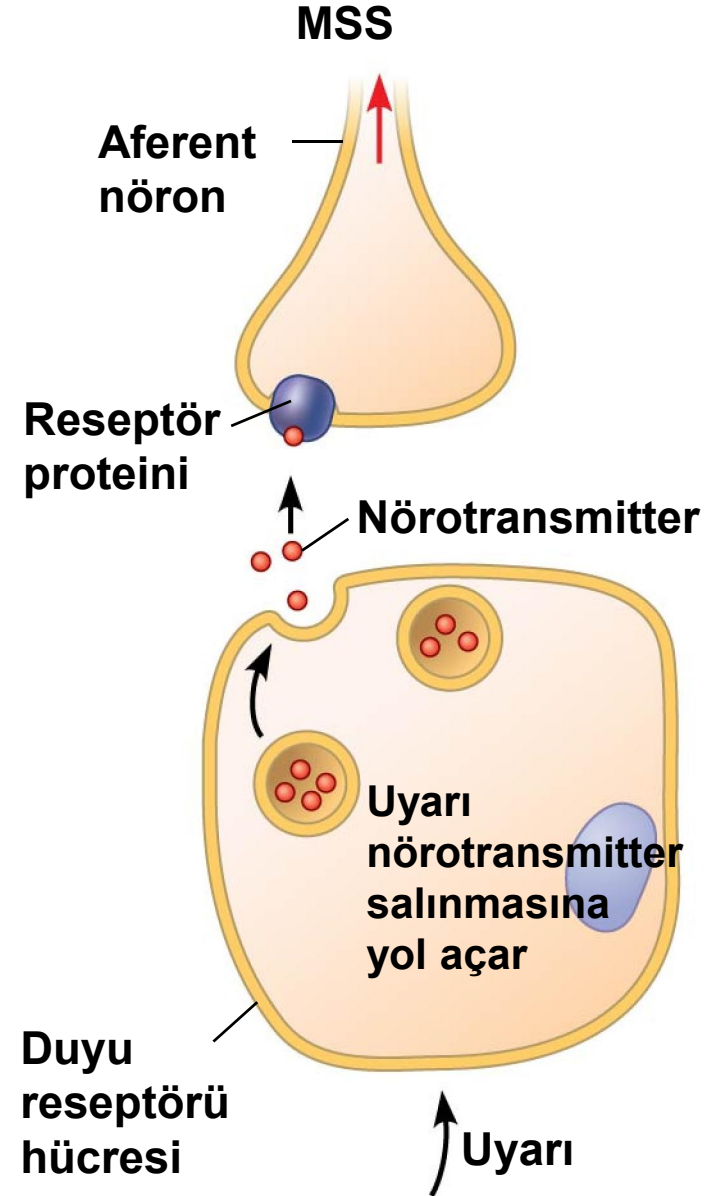
Duyunun İletilmesi

- Duyusal bilgi sinir sistemi boyunca aksiyon potansiyeli olarak ilerler
- Reseptörler;
  - Özelleşmiş nöronlar
  - Nöronları düzenleyen özelleşmiş hücreler

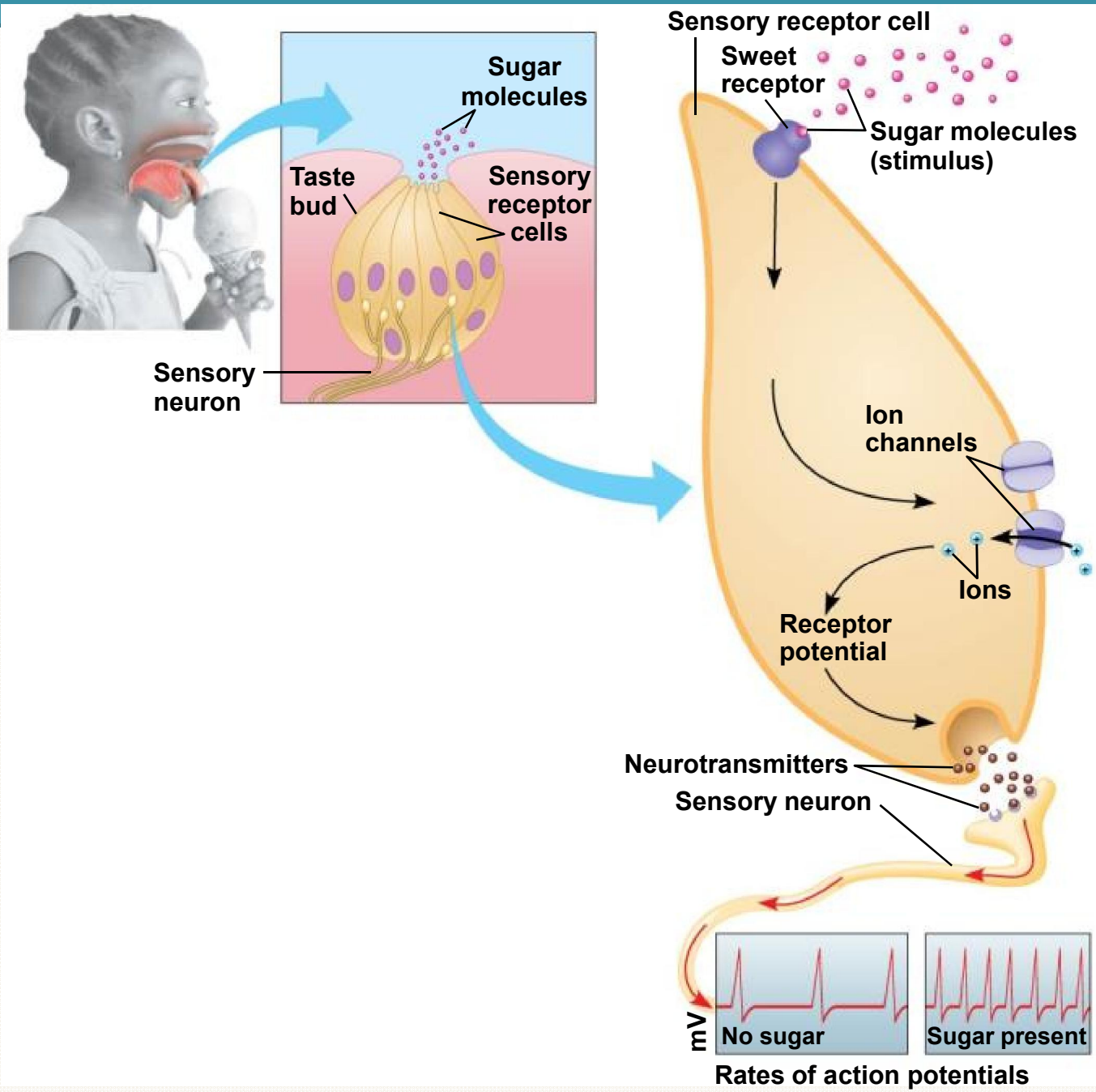
**Nöronal Reseptörler:
Reseptör aferent nörondur**

**Nöronal olmayan reseptörler:
Reseptör aferent nöronu düzenler**

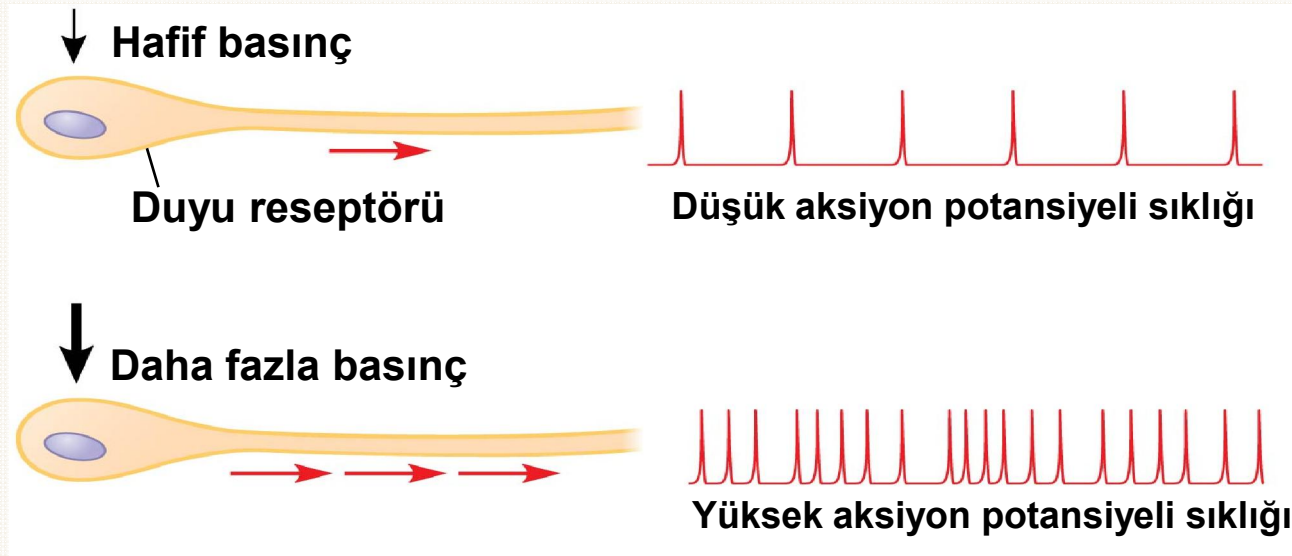

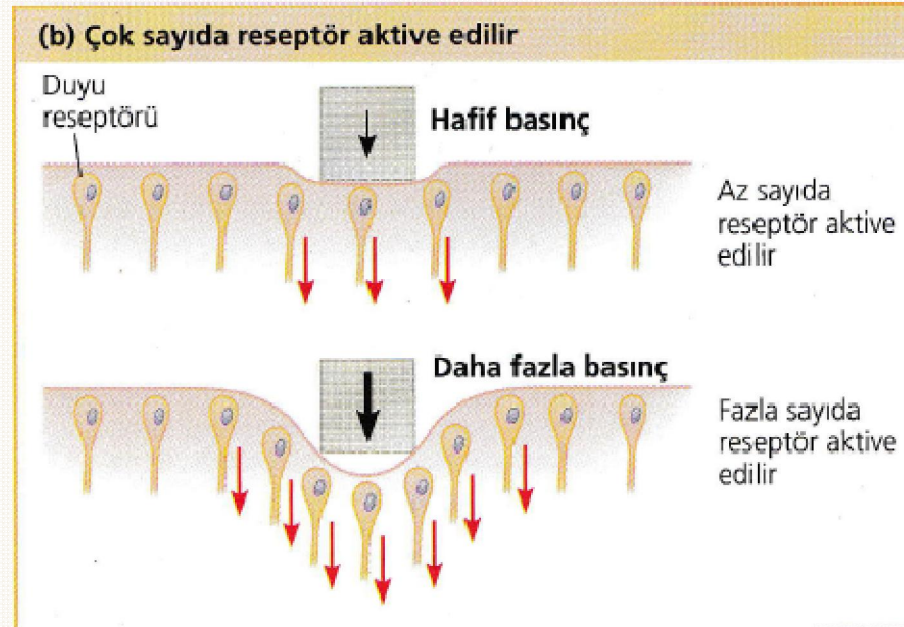
Duyunun İletilmesi

- Reseptör cevabı uyarının farklı şiddetleri ile değişir
  - Uyararla değil!
  - Hangi oranda aksiyon potansiyeli üretileceğini kontrol eden reseptör potansiyelinin büyüklüğüdür

Duyunun İletilmesi

- Uyarı gücündeki farklılık aktive olan reseptör sayısını etkiler
  - Güçlü uyarı ile daha fazla sayıda reseptör aktive olur
  - İleten akson sayısı artar
  - Daha güçlü bir uyarı olarak algılanır

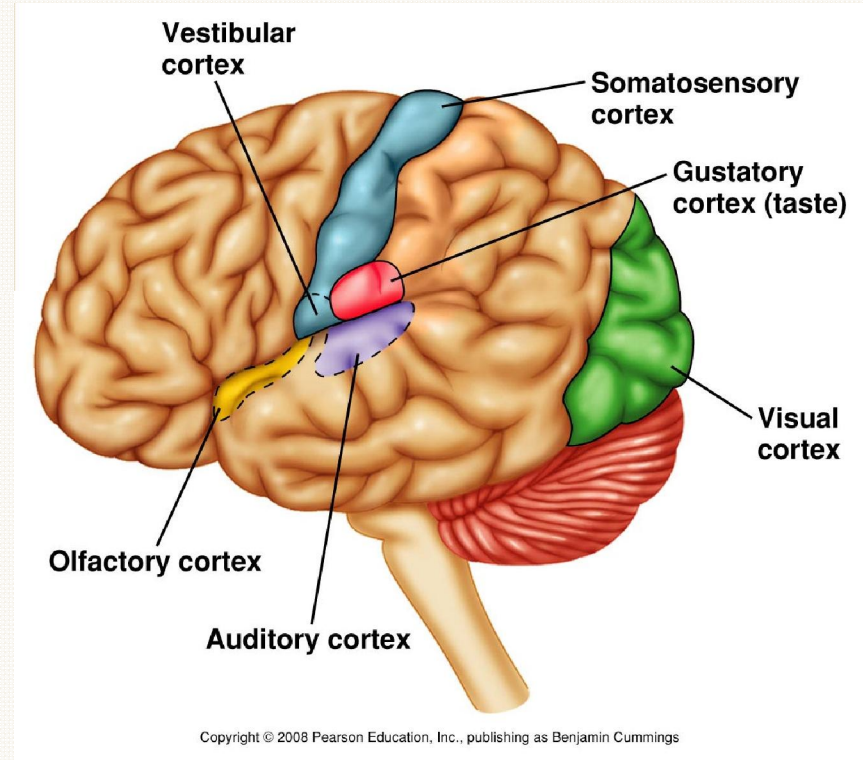

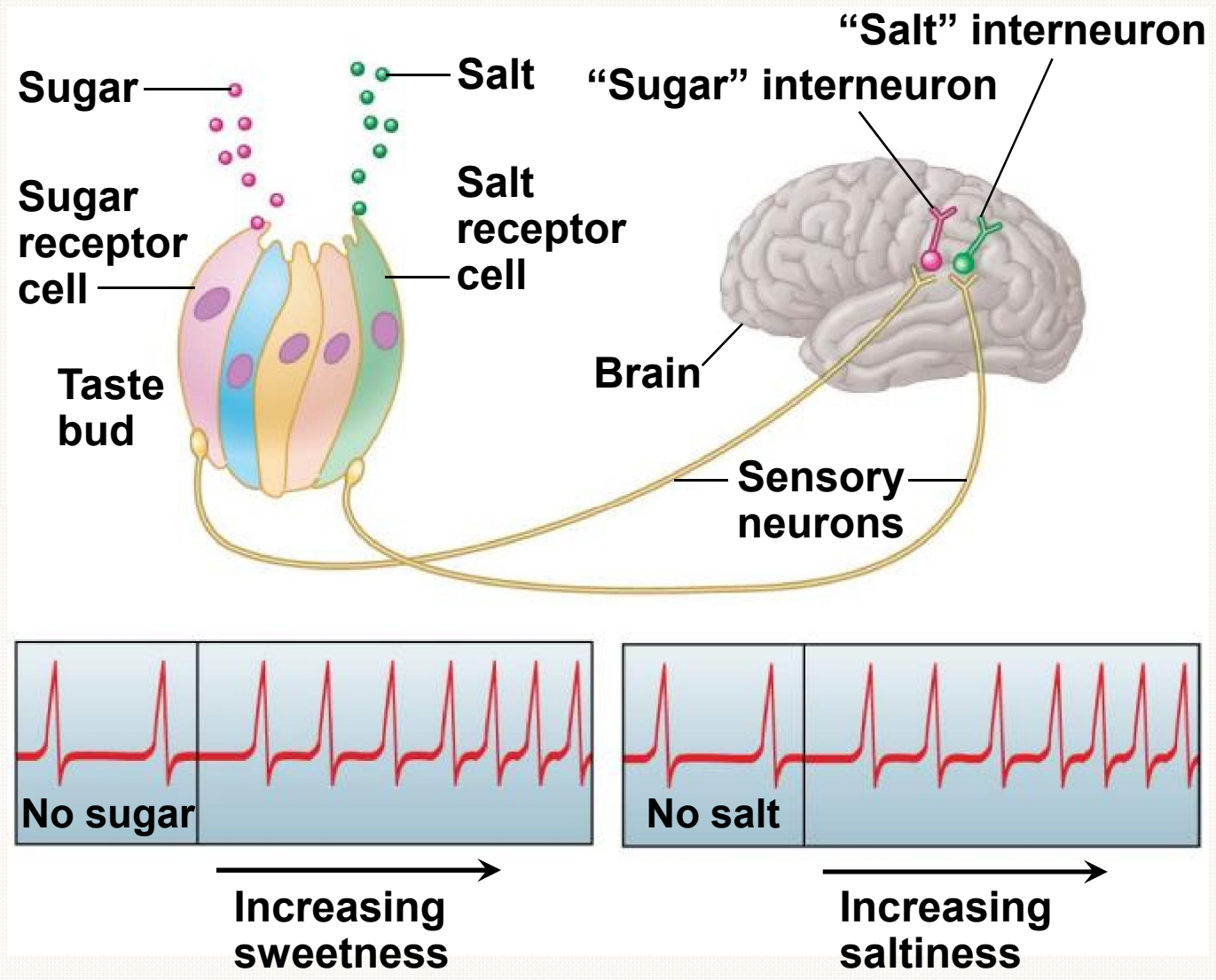
Duyunun Algılanması

- Sinyal beyne ulaştığı zaman nöron devreleri girdiyi işler ve “algılama” gerçekleşir
  - *Algılama: Beynin uyararı yeniden inşa etmesi*
- Göze çarpan ışık ile oluşan aksiyon potansiyeli ile kulak içerisinde hava titreşimlerinin başlattığı aksiyon potansiyeli aynı özelliklere sahip
  - Uyarılar birbirinden nasıl ayırt ediliyor ?

Duyunun Algılanması

- Beyine olan bağlantı nöronları ve beyinde algılanmasını sağlayan farklı nöronlar vardır
- Aksiyon potansiyellerinin beyne ulaşmak için izlediği yol ve vardığı bölge değerlendirilerek algılanabilir

Amplifikasyon ve Adaptasyon

- Amplifikasyon
  - Uyarının dönüştürülmesi sırasında duyuusal sinyallerin güçlendirilmesi
  - Oluşan aksiyon potansiyeli göze gelen fotonun enerjisinin 100.000 katıdır
    - Hücre içi sinyal yolları (enzimler) ile güçlendirme
  - İç kulağa ulaşmadan önce ses dalgalarının 20 kat arttırılması
    - Duyu organının yardımcı yapıları ile güçlendirme

Amplifikasyon ve Adaptasyon

- Adaptasyon
  - Uyarının süreklilik göstermesi durumunda reseptör tepkisinde azalma
    - Kalbiniz her attığında üzerinizdeki kıyafetleri hissederdiniz
    - Kokuları bir süre sonra hissetmememiz
    - Büyük değişiklikleri fark etmeyi kolaylaştırır

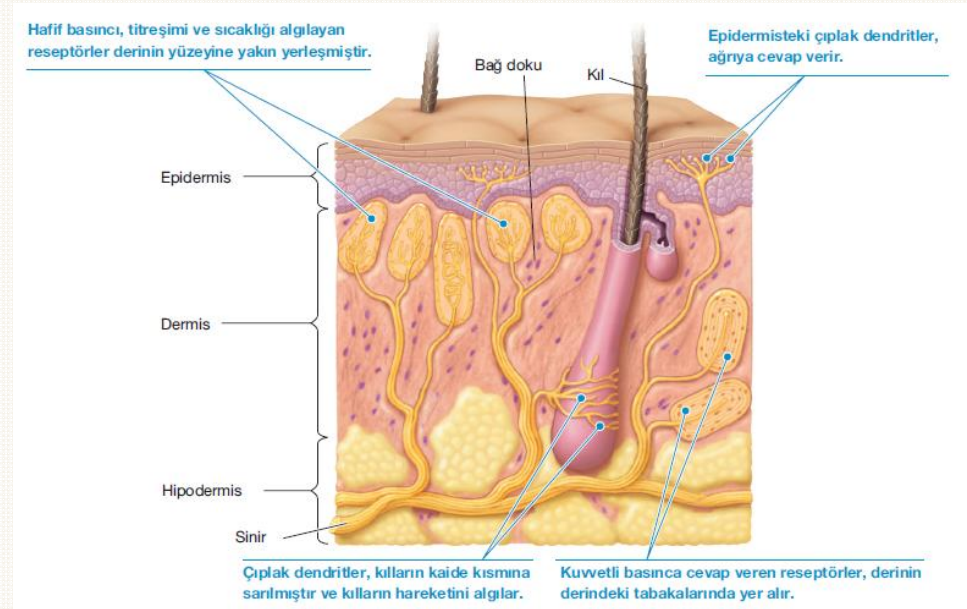

Duyu Reseptörü Tipleri

- Her reseptör belirli bir uyarıya ve uyarana tipine özgüdür
  - Mekanoreseptörler
  - Kemoreseptörler
  - Termoreseptörler
  - Ağrı reseptörleri

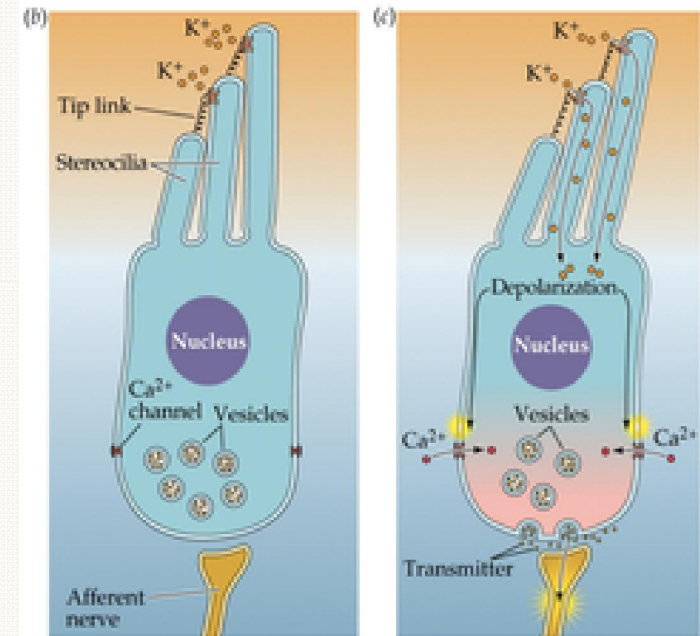
Mekanoreseptörler

- Basınç, dokunma, gerilme, hareket ve ses gibi mekanik enerji formalarının neden olduğu fiziksel deformasyonu algılar
  - Hücreden dışarıya uzanan yapılara bağlanan iyon kanalları

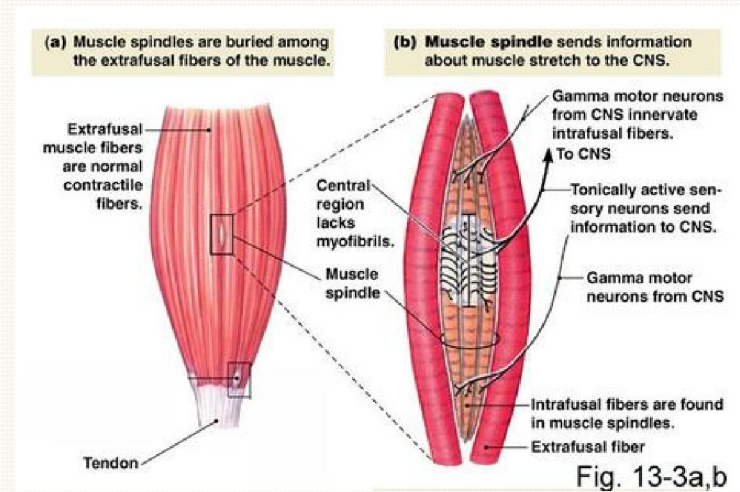
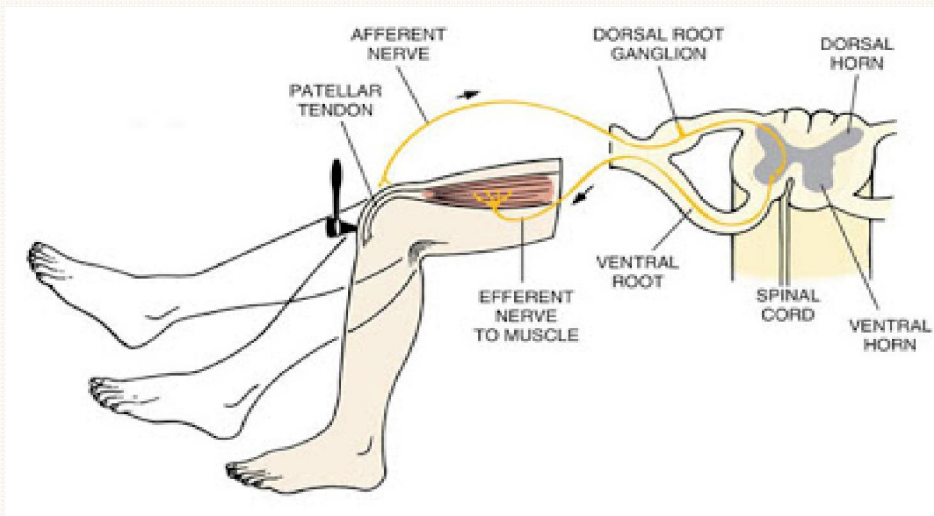
Mekanoreseptörler

- Dış yapıların bükülmesi ya da gerilmesi iyon kanallarının geçirgenliğini değiştiren gerilim yaratır
- Zar potansiyeli değişir
- Depolarizasyon ya da hiperpolarizasyon

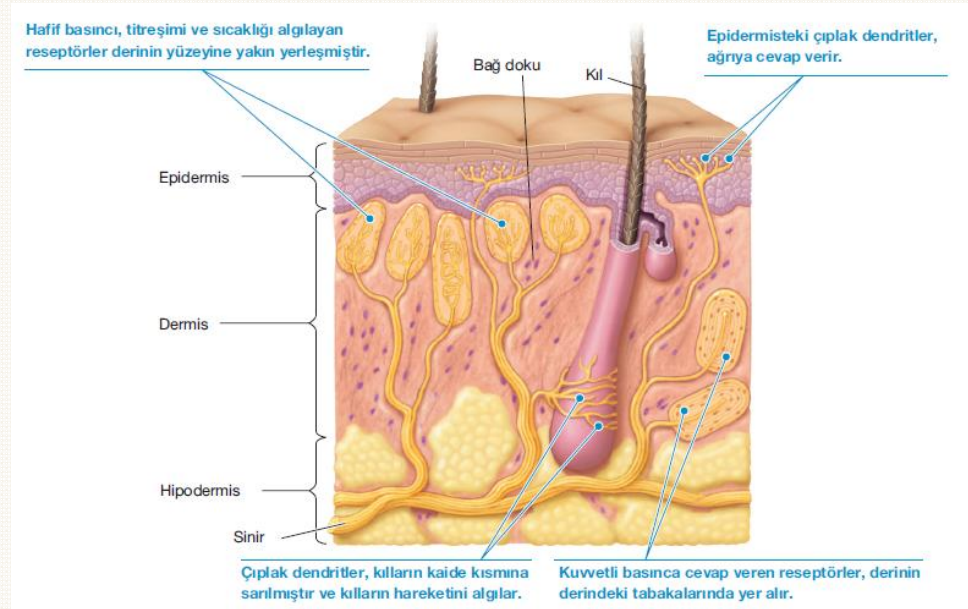
Mekanoreseptörler

- Diz refleksi
- Gerilme reseptörleri
- Kasın içinde çıplak dendritler ile sarılı mekik yapısı oluştururlar (kas iğciği)
- Kas gerildiğinde mekik beraberinde gerilir, aksiyon potansiyeli oluşur ve MSS'ye sinyal gider

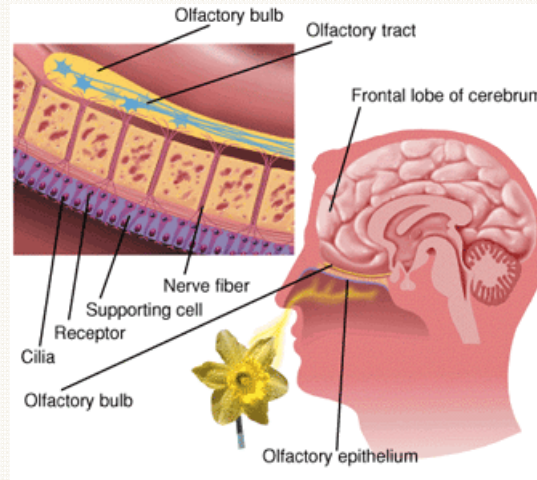
Mekanoreseptörler

- Dokunma duyusu
  - Hafif dokunma, titreşim: deri yüzeyine yakın
  - Kuvvetli basınç ve titreşim: derin tabakalarda
- Kedi ve kemirgenlerin bıyıkları

Kemoreseptörler

- Genel ve özgül çeşitleri var
- Ozmoreseptör
  - Genel
  - Kanın toplam çözünen yoğunluğu
  - Ozmolarite artışı ile susamayı uyarır
- Koku reseptörleri
  - Özgül
  - Uyarıcı molekül özgül reseptöre bağlanır

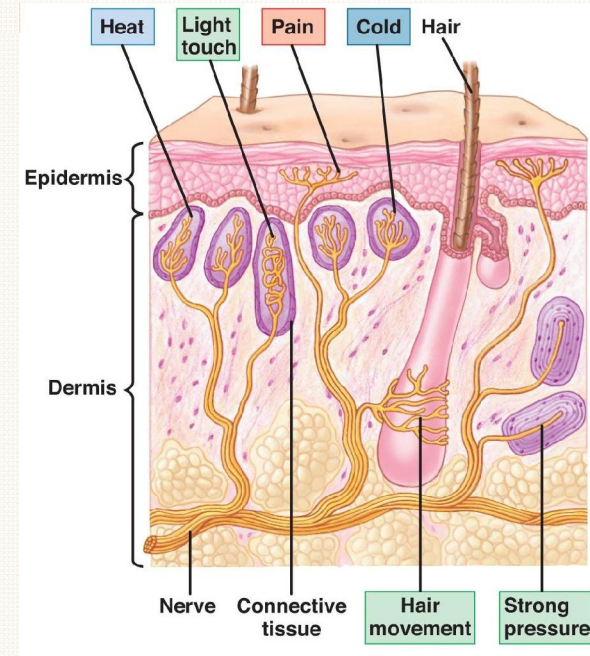
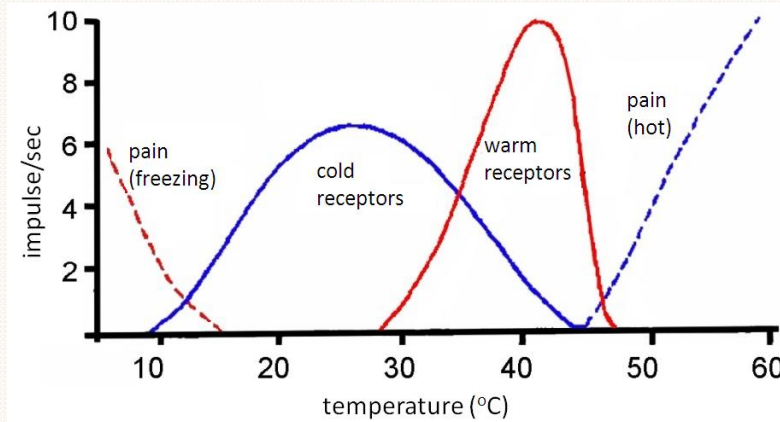
Termoreseptörler

- Isıyı ve soğuşu saptar
- Deride ve ön hipotalamusta
- Acı biber yiyince yanarsınız?
  - İçindeki kapsaisin termoreseptörlere bağlanır
  - Acı “sıcak” olarak algılanır
  - Mentol tam tersine soğuk reseptörlerini uyarır

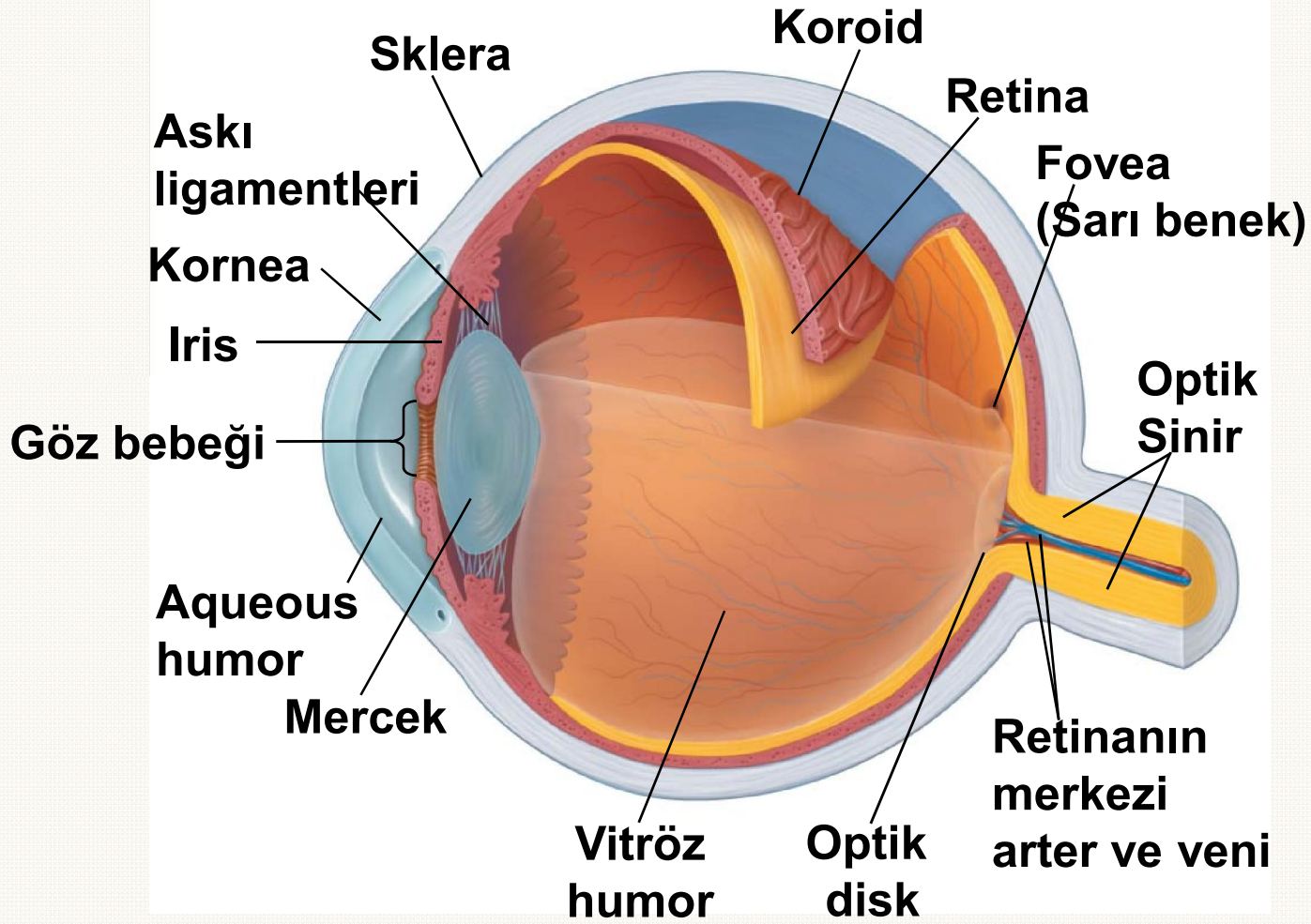
Ağrı Reseptörleri

- Nositseptörler
- Savunma reaksiyonlarını tetikler
- Çıplak dendritler
- Zararlı düzeyde olan kimyasal, mekanik, termal uyarıları algılar
- En yoğun deride

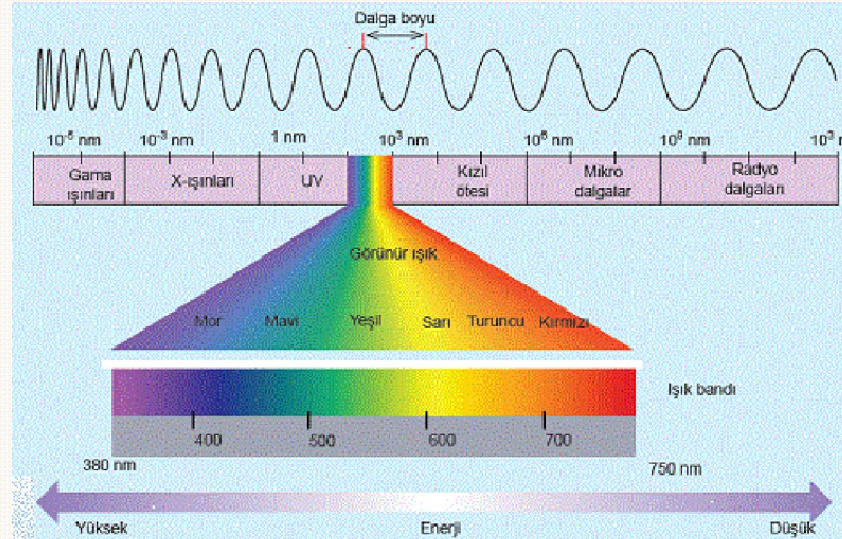

Görme Duyusu

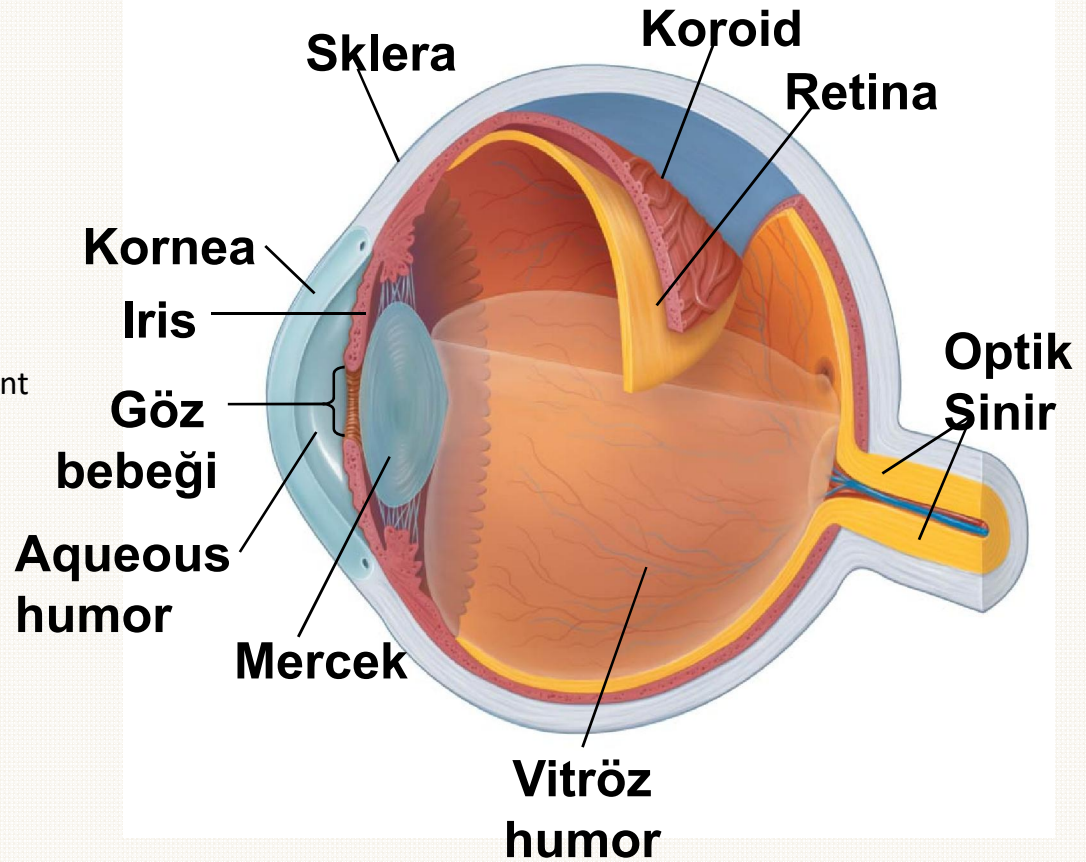

- Görünür ışık: insan gözü reseptörlerinin duyarlı olduğu elektromanyetik dalga aralığı
  - 400-750 nm
  - Renkler: farklı dalga boyları

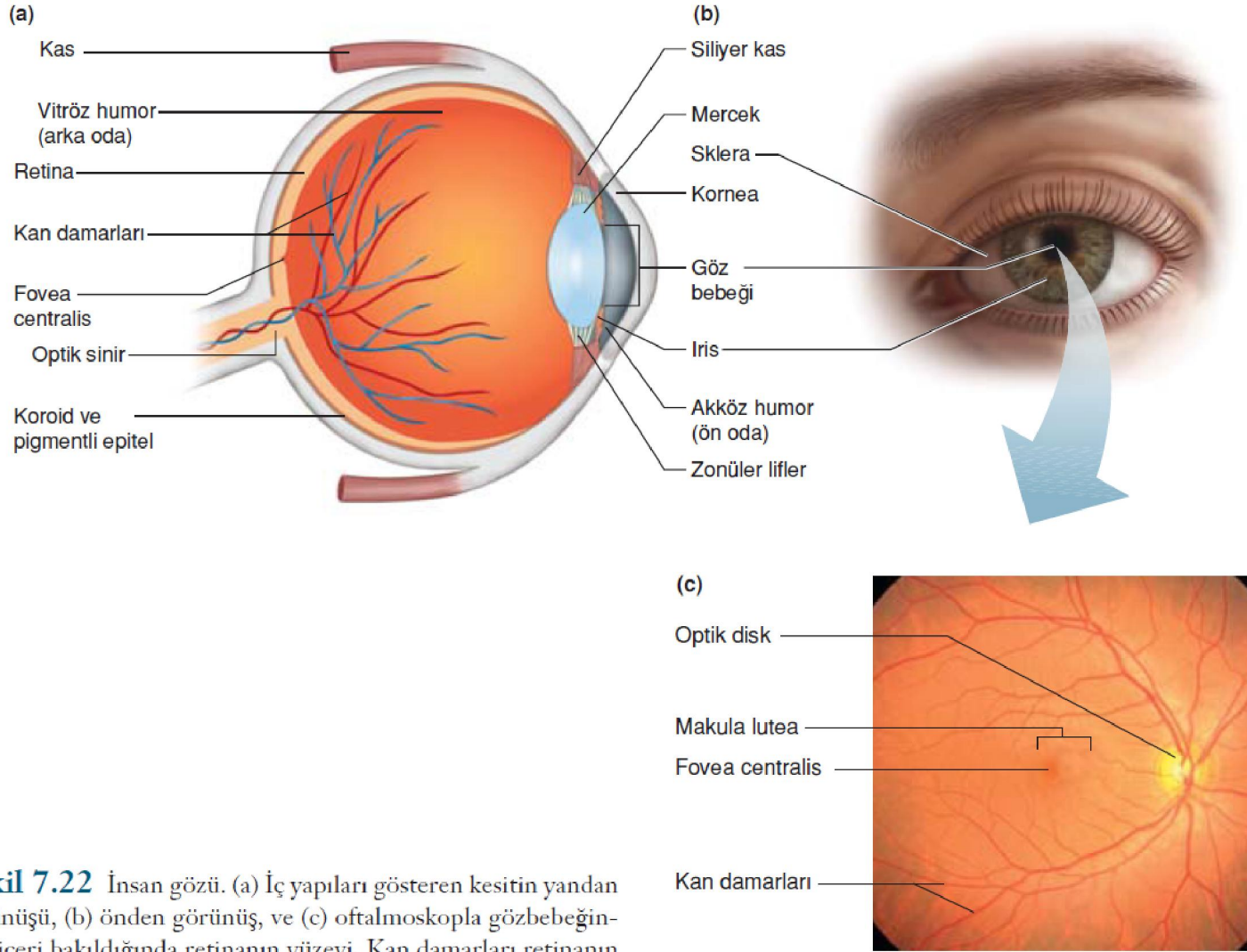
Göz

- 3 katmanlı
  - Sklera:
    - gözü hareket ettiren dış kaslar yapışır
    - Ön yüzü kornea
  - Koroid
    - Arka kısmı ışık ışınlarını emen koyu renkte pigment tabaka
    - Önde iris
  - Retina
    - Beynin uzantısı
    - Fotreseptörler
- 2 odacıklı
  - Aköz hümor
  - Vitroz hümor

- Retina

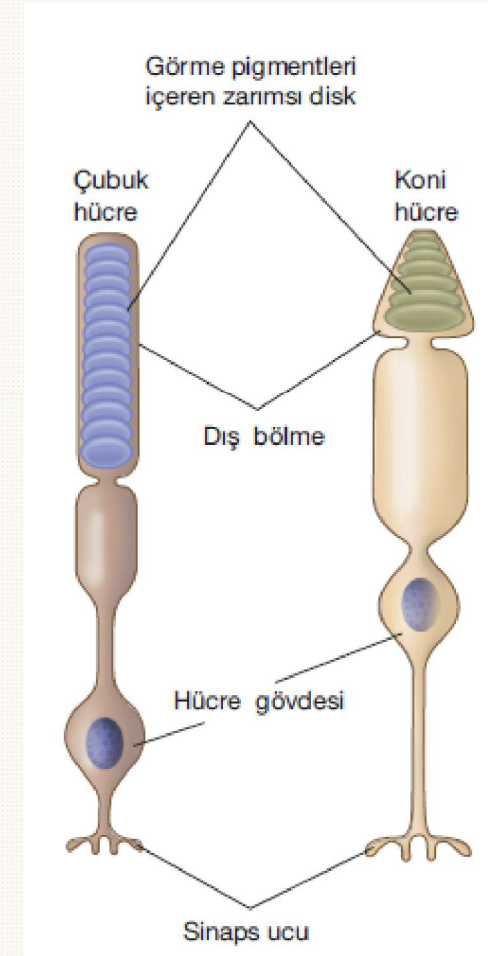
- Sarı benek (makula): retinanın merkezinde, kısmen kan damarlarından yoksun bölge
- Fovea sentralis: makulanın ortasında koni hücrelerinden yoğun, en yüksek görme keskinliği
- Optik disk: fotoreseptörlere bağlı sinirlerin retinayı terk ettiği bölge (kör nokta)
- Kan damarları

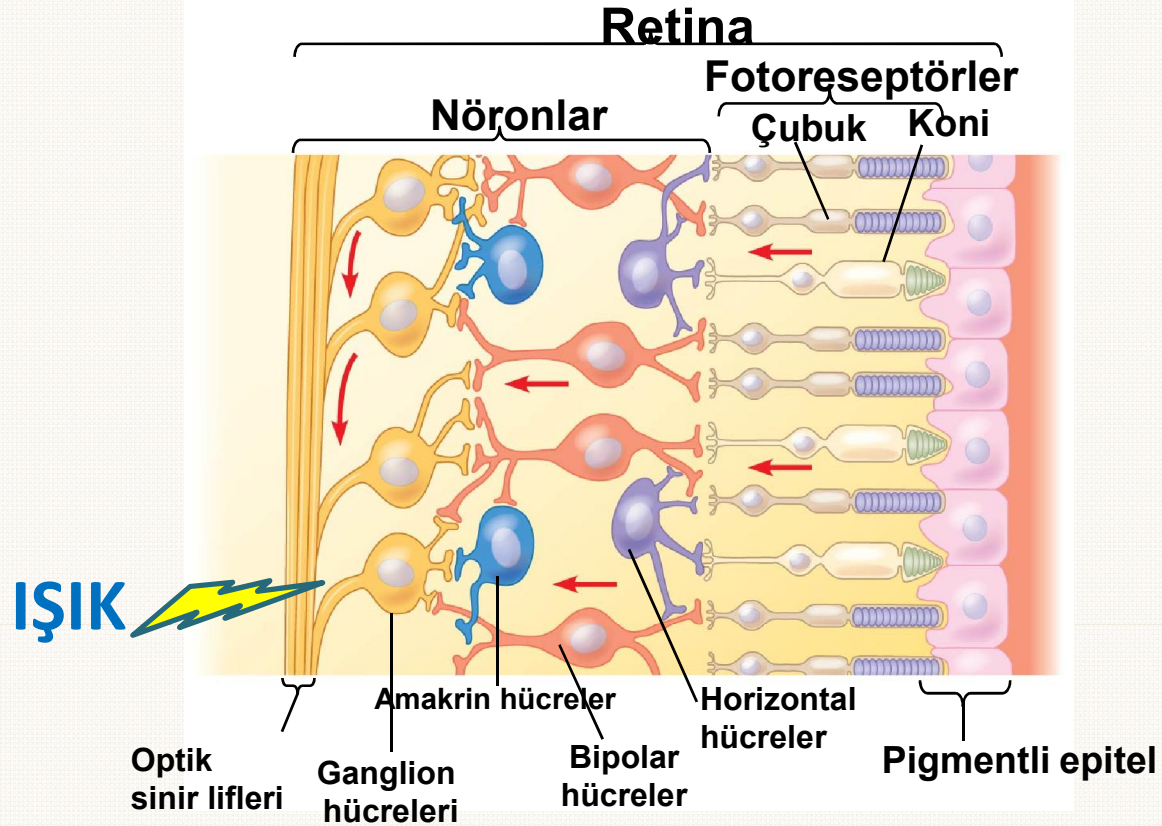

Şekil 7.22 İnsan gözü. (a) İç yapıları gösteren kesitin yandan görünüşü, (b) önden görünüş, ve (c) oftalmoskopta gözbebeğinden içeri bakıldığında retinanın yüzeyi. Kan damarları retinanın yüzeyinde göziün arkası boyunca sevtmektedir.

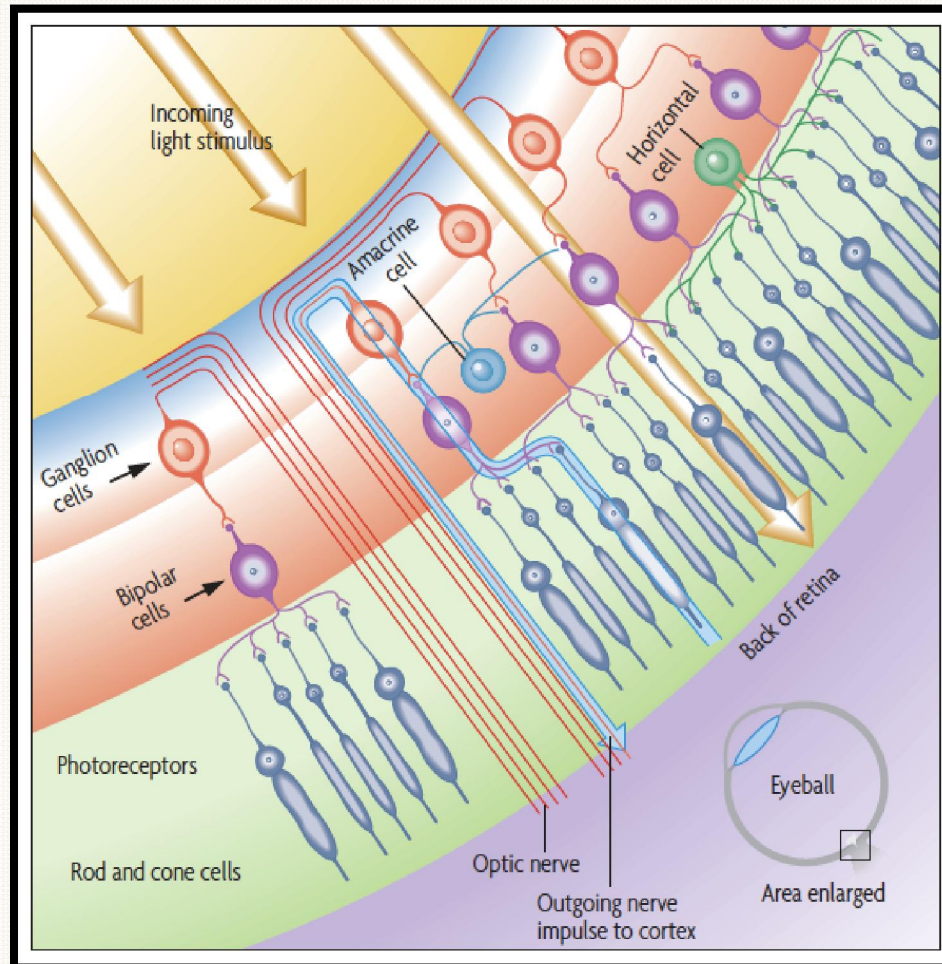
Fotoreseptörler

- Işık absorblayan pigment moleküllerini içeren hücreler
- Çubuk hücreleri:
  - Işığa daha duyarlıdır. Işık şiddetinin daha az olduğu durumlarda (gece) görmeyi sağlar
  - Renkleri ayırt edemez
  - Cismin şeklinin algılanmasını ve siyah beyaz görmeyi sağlar
  - Pigmenti rodopsin
- Koni hücreleri:
  - renkli ve ayrıntılı görmeyi sağlar.
  - Kırmızı, yeşil ve mavi ışığı algılama özelliğine sahip pigmentleri taşıyan üç tip koni

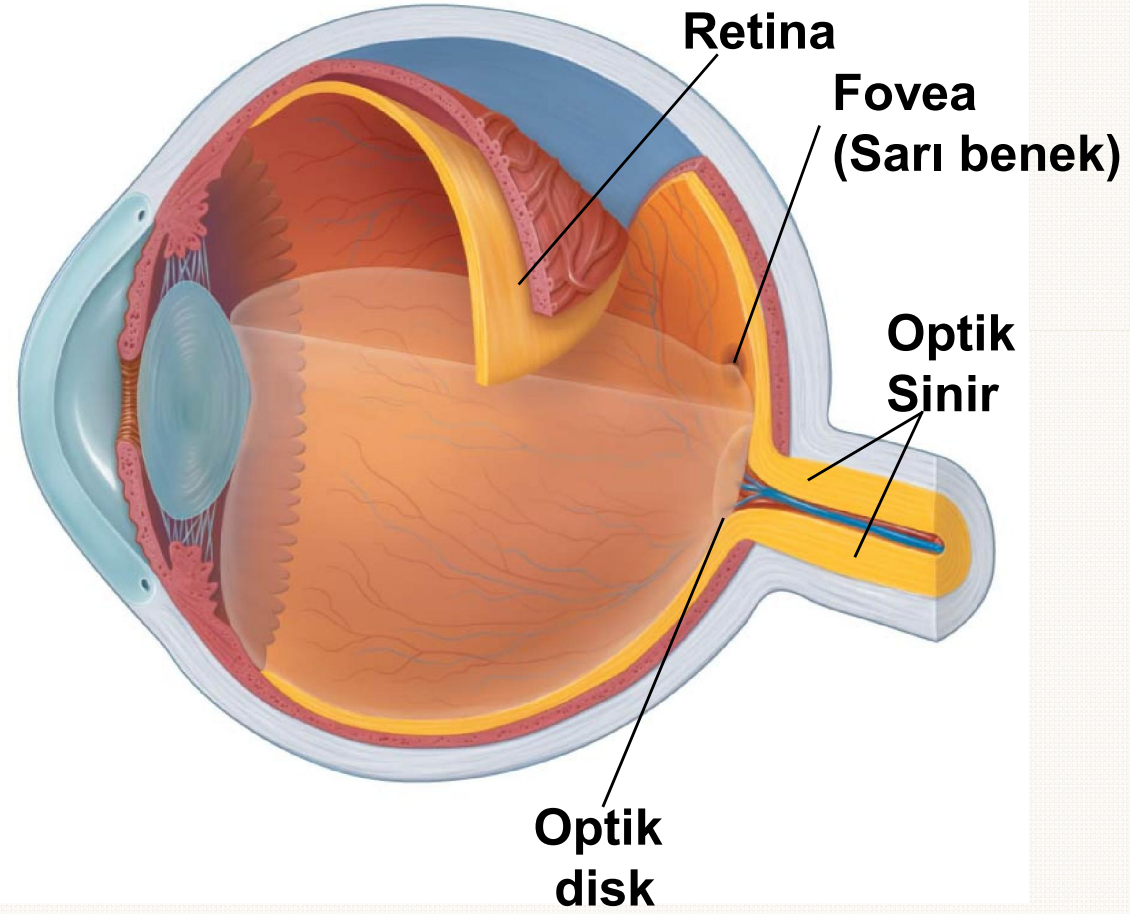

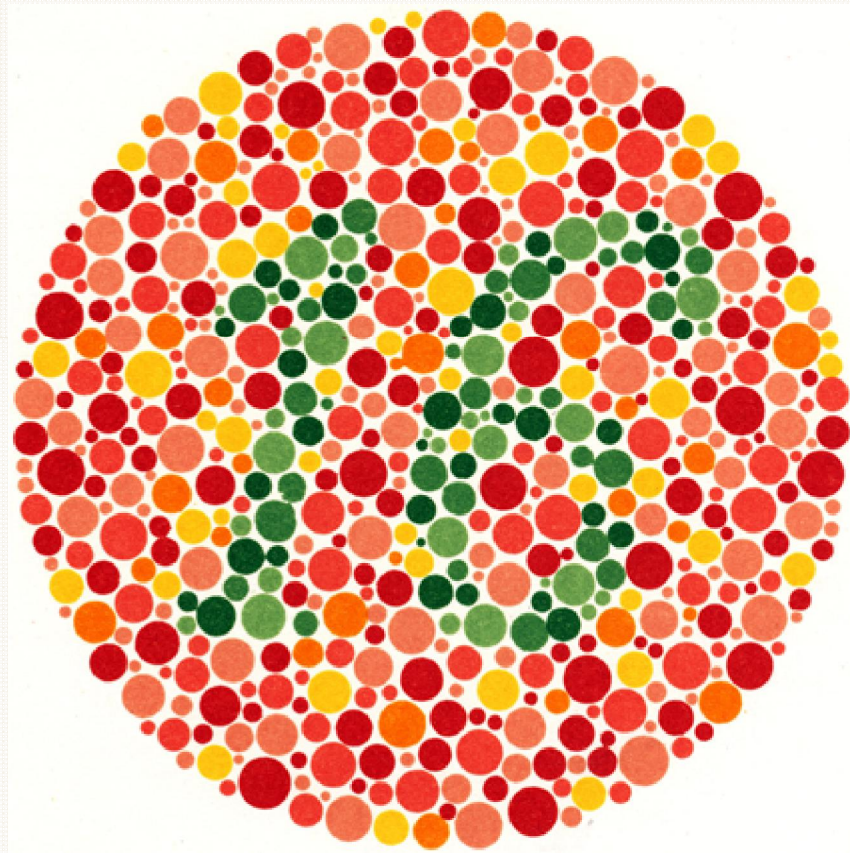
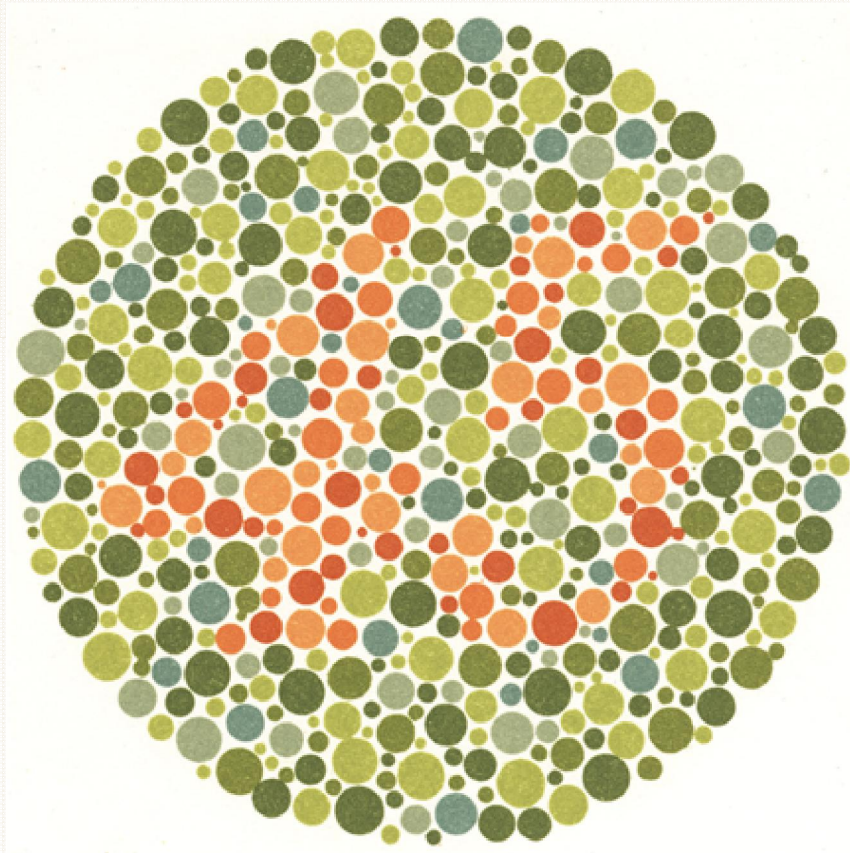
- Işık fotoreseptörlere ulaşmadan önce retinadaki bütün katmanları aşar
- Pigment epiteli fotoreseptörleri geçen ışınları emer ve görüntüde bulanıklığa neden olacak geriye yansımaya engeller
- Görme fotoreseptörlerde başlar
- Ganglion hücreleri fotoreseptörlerden bipolar hücreler ile iletilen bilgiye göre aksiyon potansiyeli oluşturur
- Amakrin ve horizontal hücreler ara nöronlar gibi işlev görür, bilgiyi bütünleştirir

Görme Duyusu

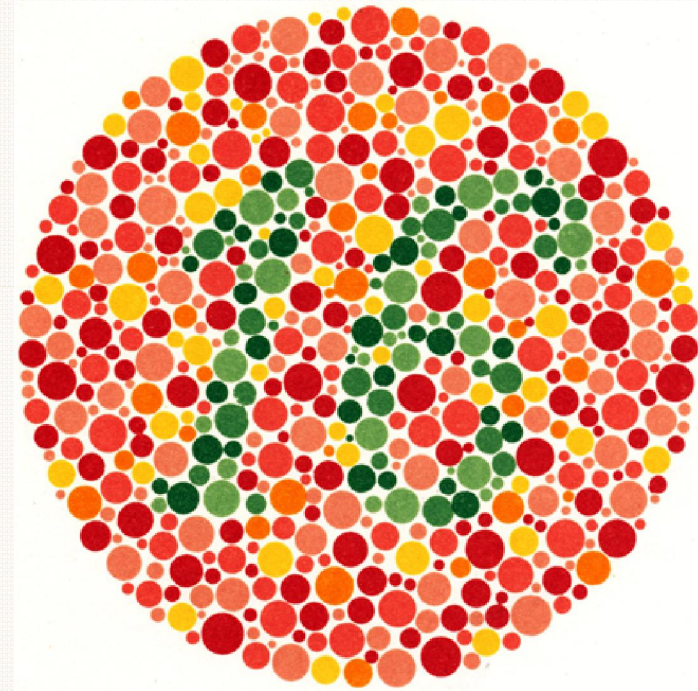

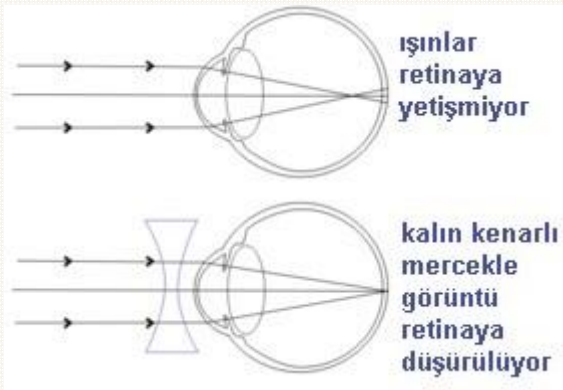
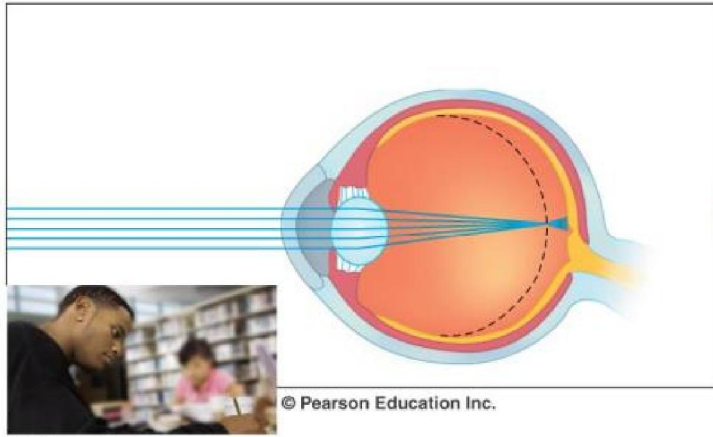
- Renk körlüğü

- Koni hücrelerinden bir ya da iki grubun bulunmaması durumu

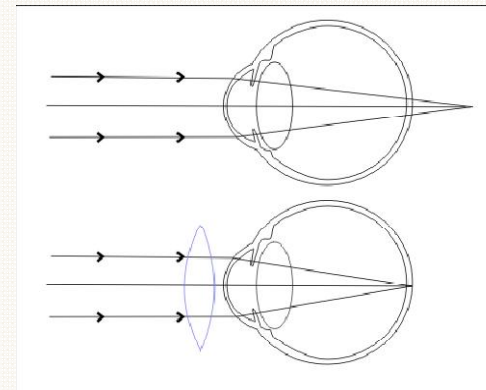
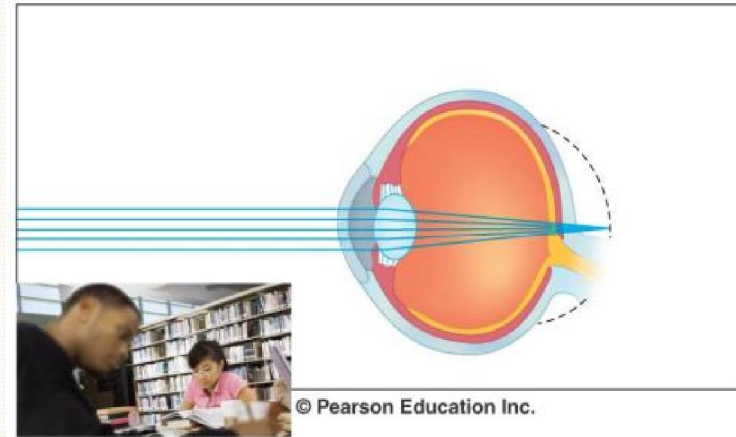
- En yaygın kırmızı-yeşil körlüğü

Miyopi (Uzağı Görememe)

Hipermetropi (Yakını Görememe)

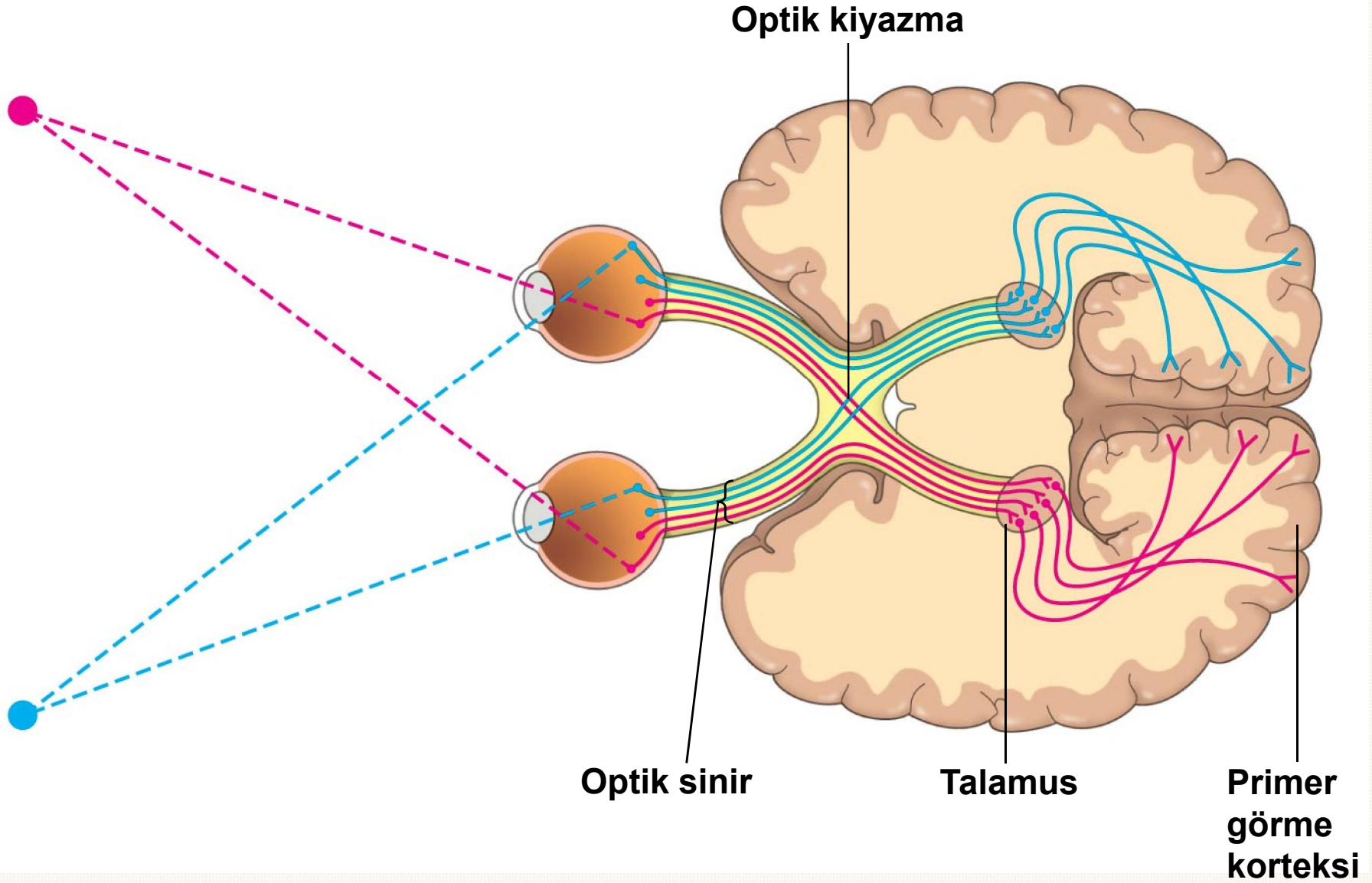

Işık Refleksisi

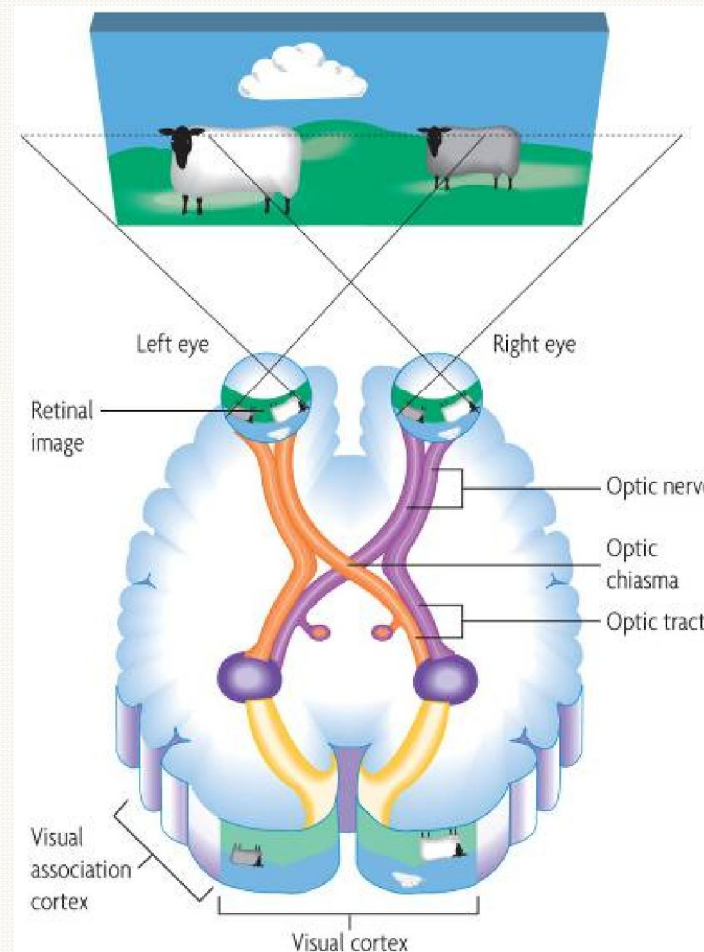
- İrisi tutan düz kasların çalışması otonom sinir sistemi tarafından kontrol edilir.
- Parlak ışıpta iris büzülür (kasılır) ve göz bebeği çok küçülür.
- Böylece göze giren ışık miktarı azalır ve gerektiği kadar ışığın göze girmesi sağlanır.
- Az ışıpta ise iris genişler (gevşer) ve göz bebeği büyür.

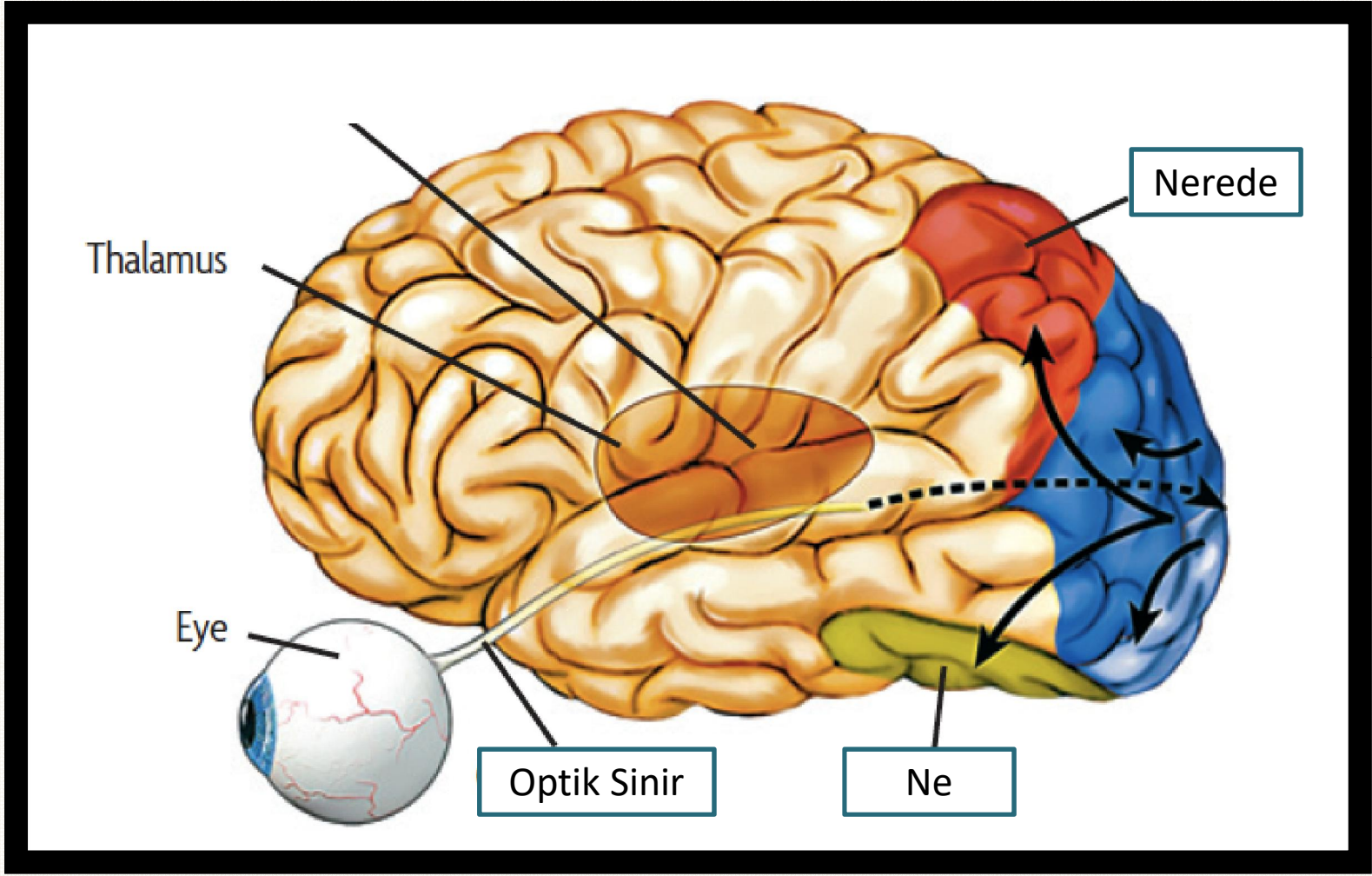

Görme Yolları

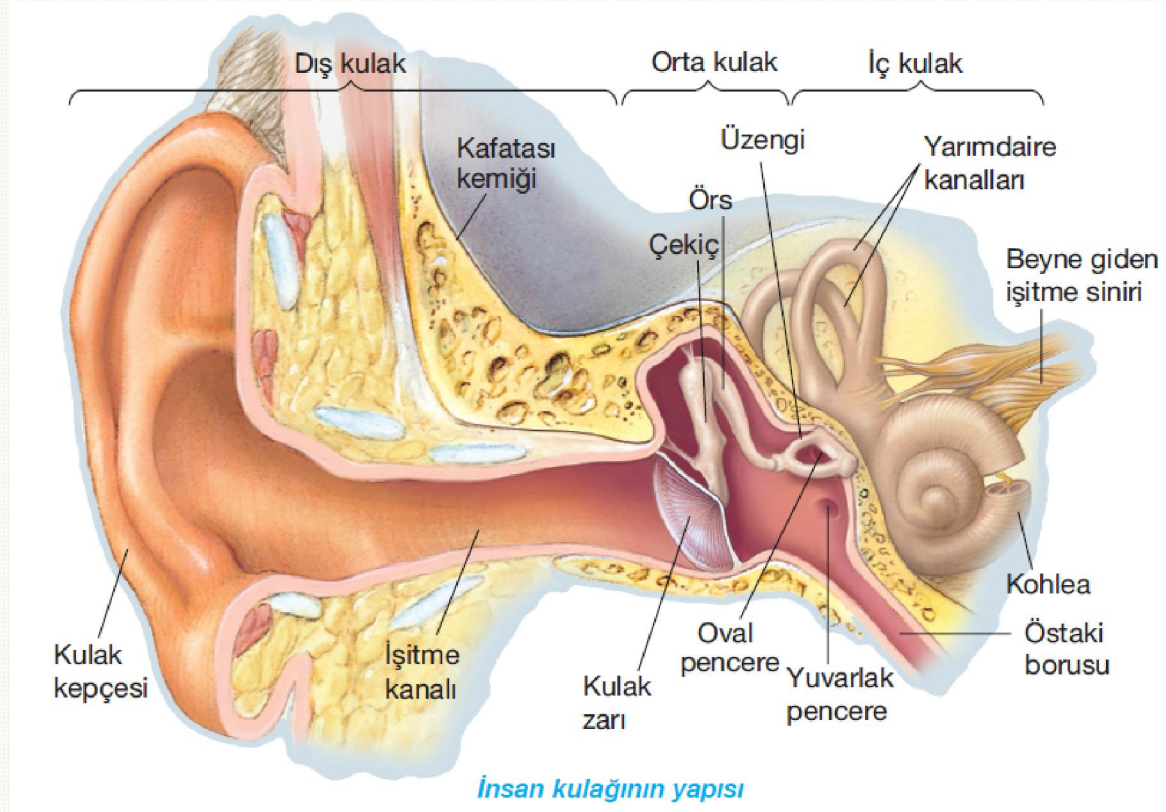
Görme Alanı

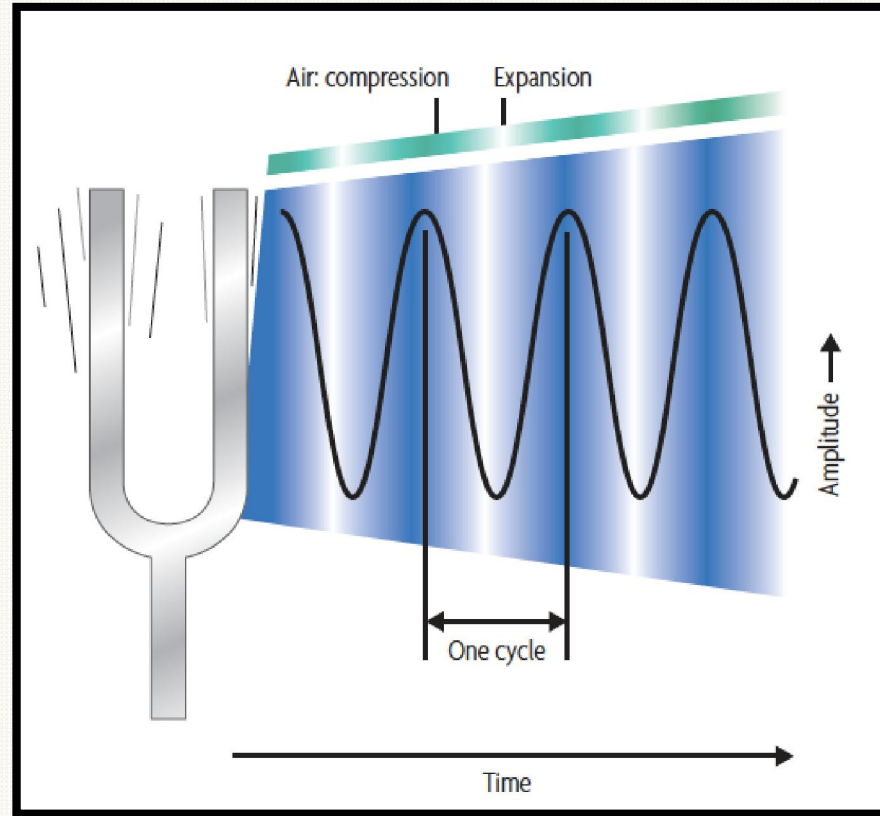

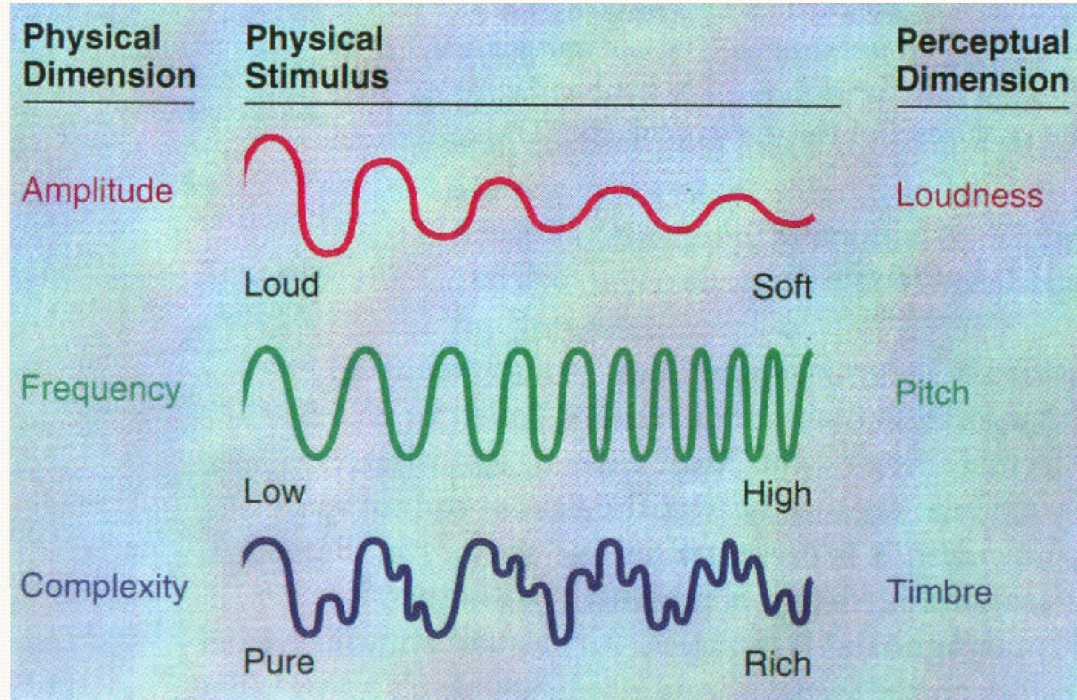
İşitme Duyusu

Ses

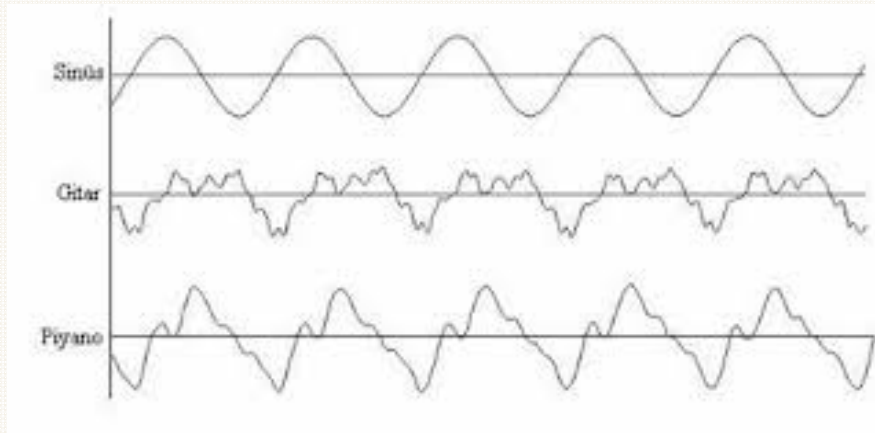
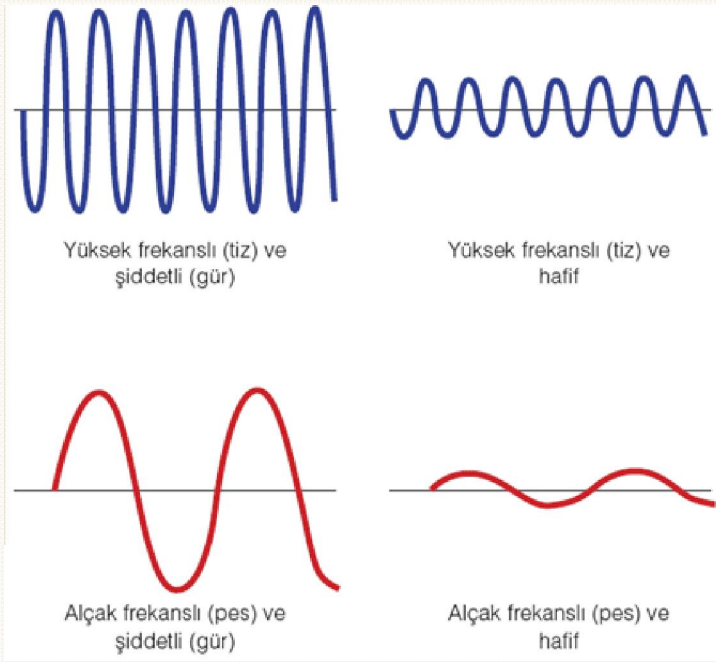

- Ses: cisimlerin titreşimi sonucu oluşan dalgalar

- Sesin Özellikleri

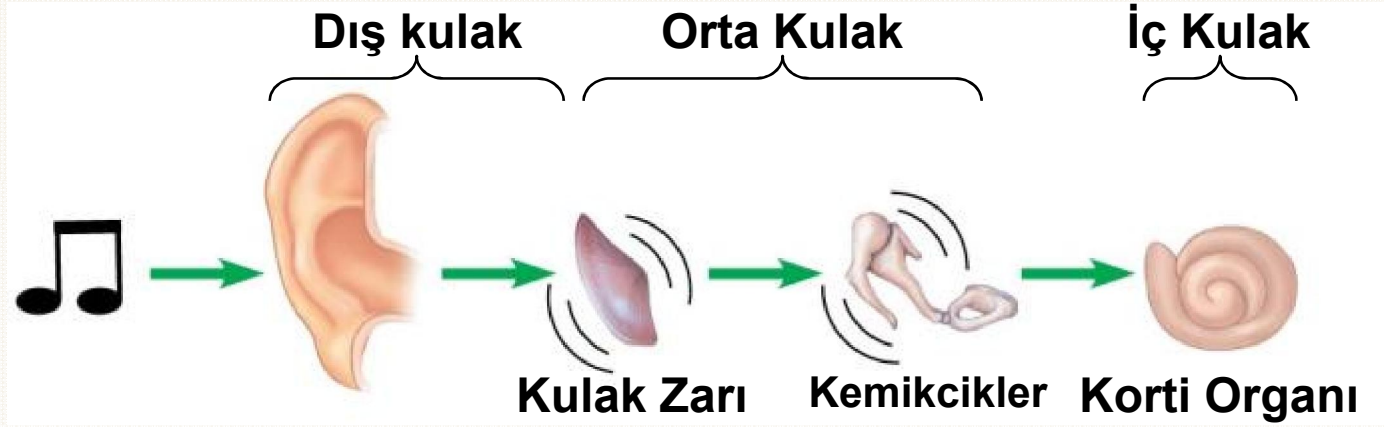
- Şiddet: Genlik(amplitüt),desibel
- Perde: frekans (saniyedeki titreşim sayısı), hertz
- Tını : karmaşıklık, farklı frekanslardaki tonların karışımı

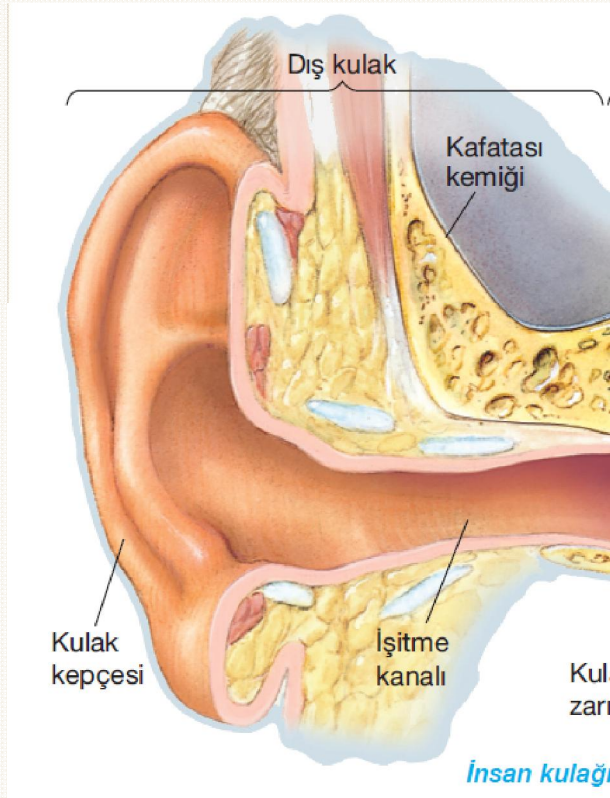
• Sesin Özellikleri

- Şiddet:
Genlik(amplitüt),desibel
- Perde: frekans
(saniyedeki titreşim sayısı), hertz
- Tını : karmaşıklık, farklı frekanslardaki tonların karışımı

Sesin Kulakta İletilmesi

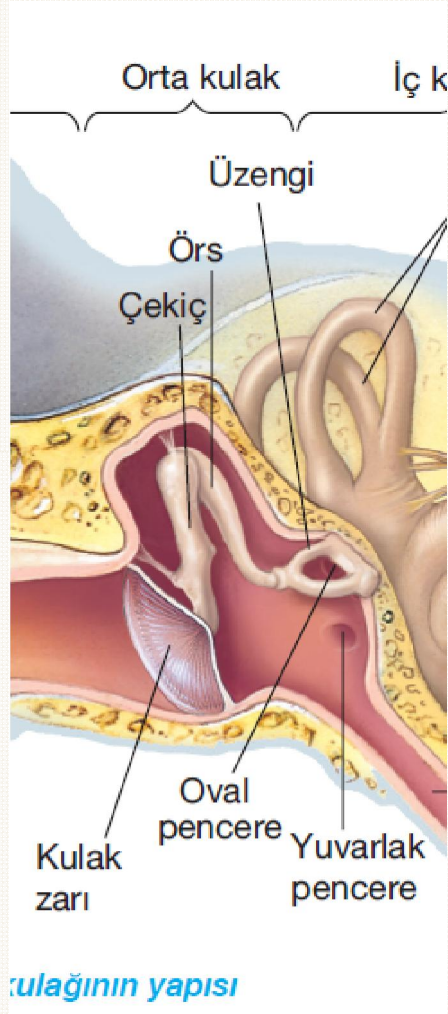

Dış Kulak

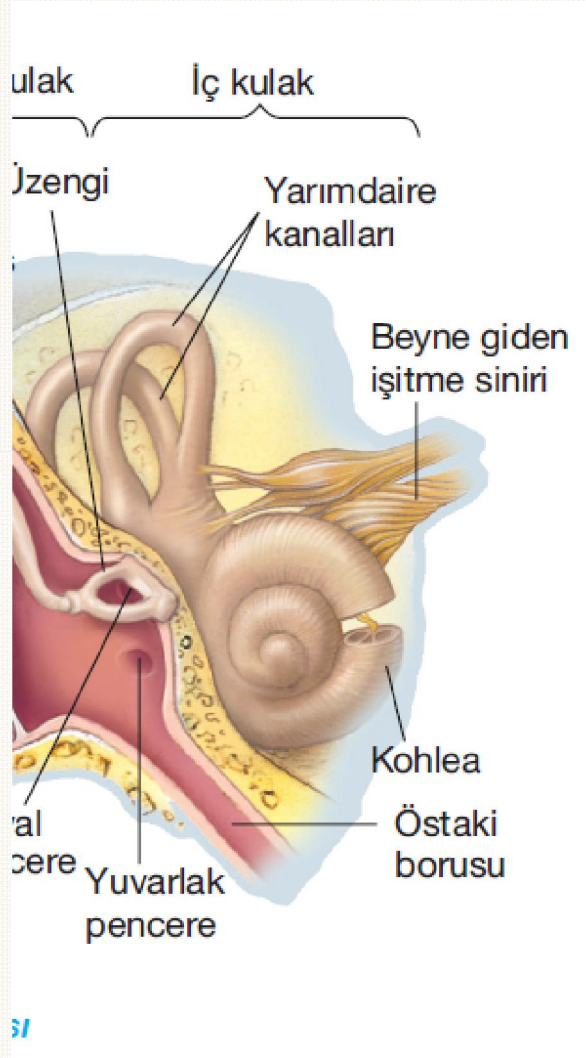
- Kulak kepçesi: Ses dalgalarını toplar ve işitme kanalına yönlendirir
- İşitme kanalı: Ses dalgaları kanal içinde ve bitiminde yankılanır-kanalı kesintisiz basınç dalgaları ile doldurur

Orta Kulak

- Temporal kemiğin içinde
- Timpan zar: hava molekülleri çarparak ses dalgaları ile aynı frekansta titreştirir
  - Sesin şiddeti ile titreşim derinliği artar
- Östaki borusu: yutağa (farinks) açılır ve orta kulak basıncının atmosfer basıncına eşit olmasını sağlar
- Kemikçikler: İç kulağa titreşimin iletilmesi, ses şiddetinin artırılması

İç Kulak

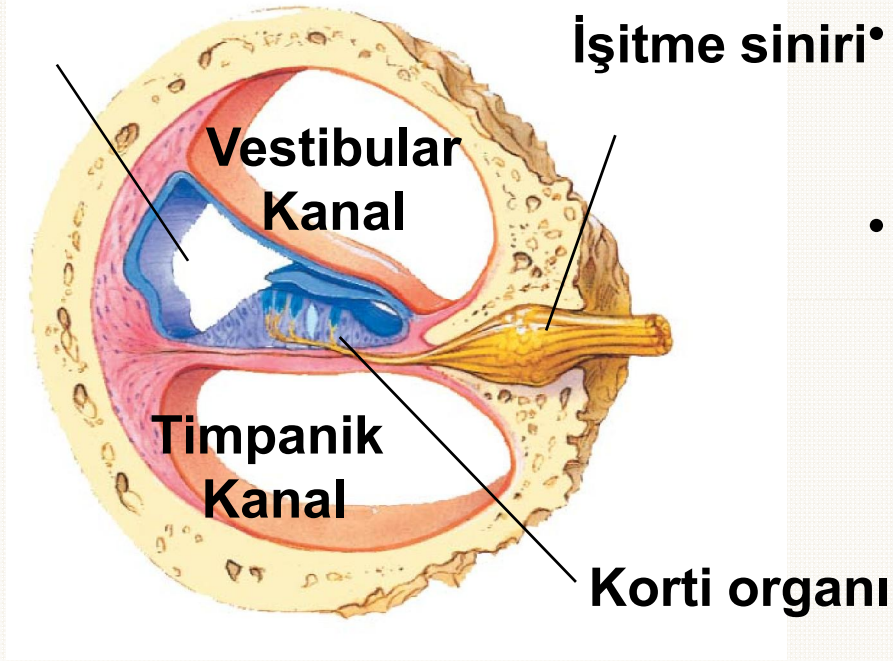

- Kohlea
  - Kafa kemiklerinin içine gömülü
  - İçi sıvı dolu helazonik yapı

Kohlea Yapısı

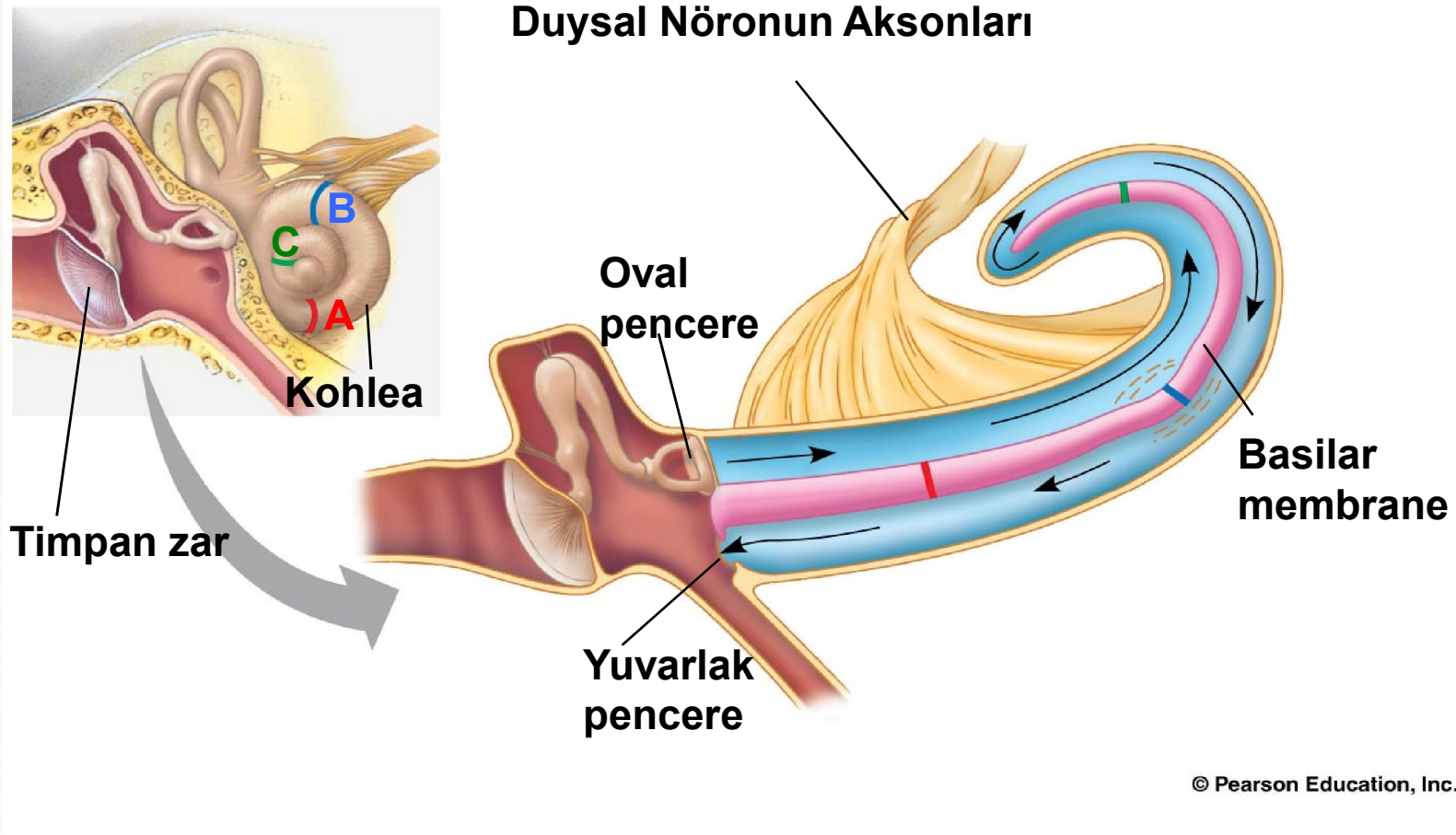
Kohlear Kanal

Kohlear kanal: Endolenf ile dolu

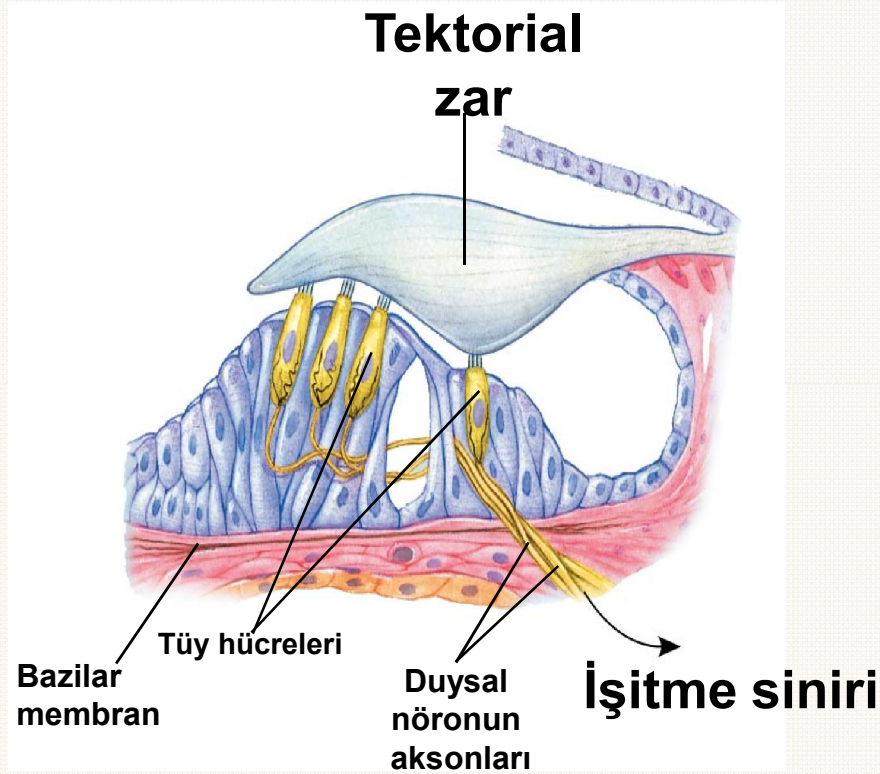
– Yüksek K^+ , düşük Na^{2+}

- Vestibular ve timpanik kanal: perilenf ile dolu
  - Beyin-omurilik sıvısına benzer yapıda

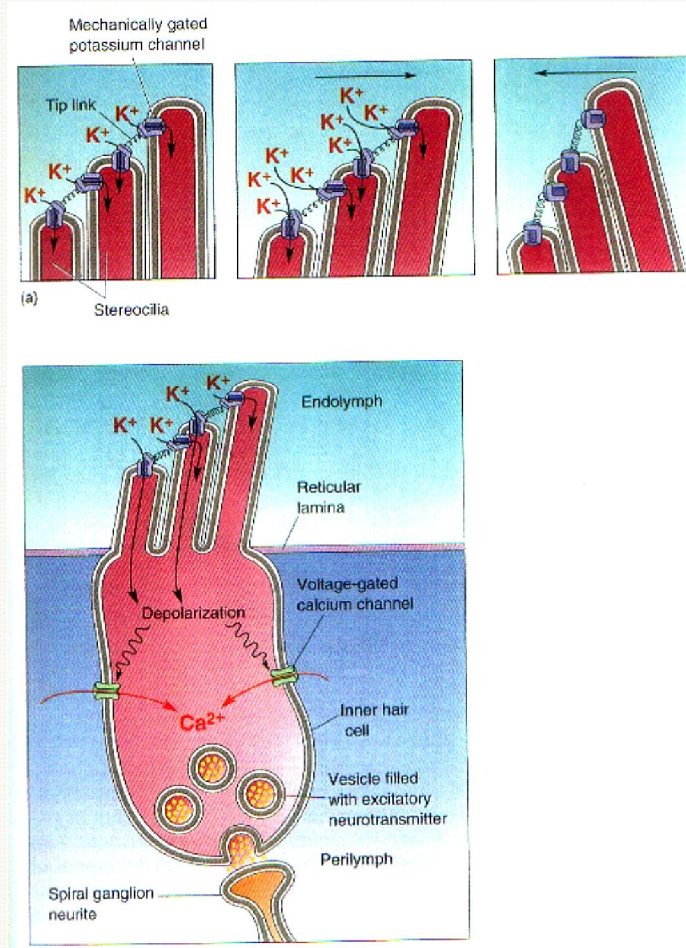

- Oval pencere → vestibüler kanal → helikotrema → timpanik kanal → yuvarlak pencere

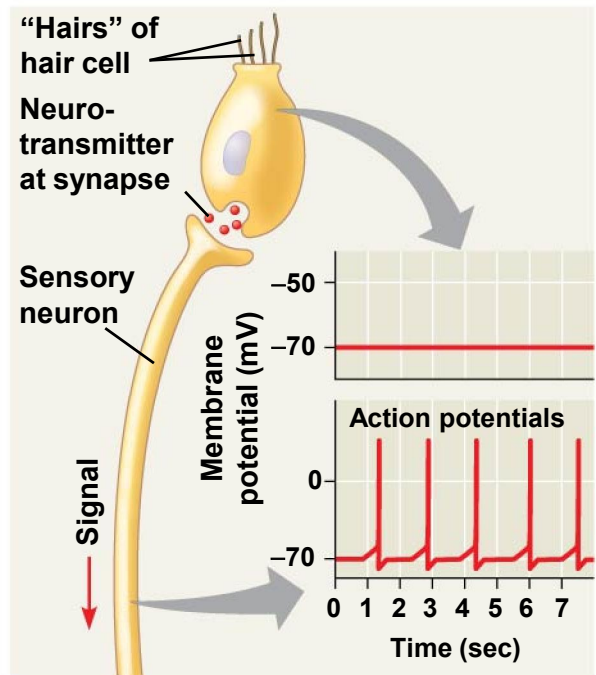
Korti Organı

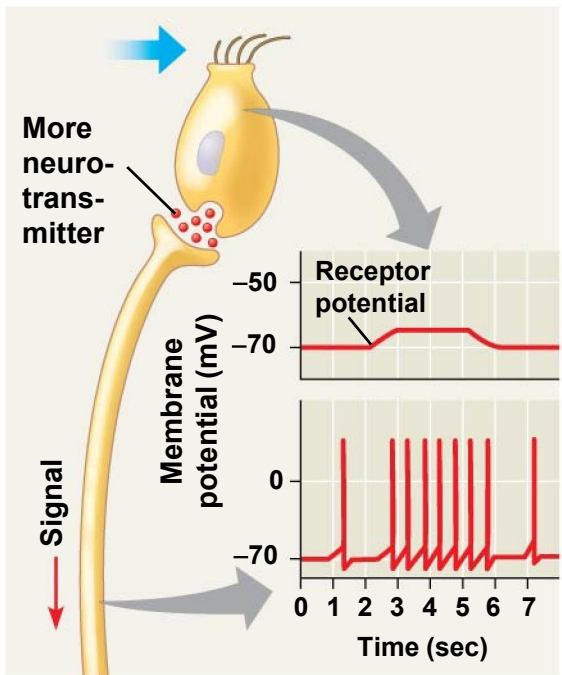
- Bazilar membran üzerinde kalan yapı
  - Tüy hücreleri:
    - işitme sisteminin reseptörleri
    - Mekanoreseptör
1. Bazilar membran kohlear kanaldaki basınç farklılıkları ile titreşir
  2. Tüy hücreleri bükülür
  3. Sterosilyaların üzerindeki kanallar açılır

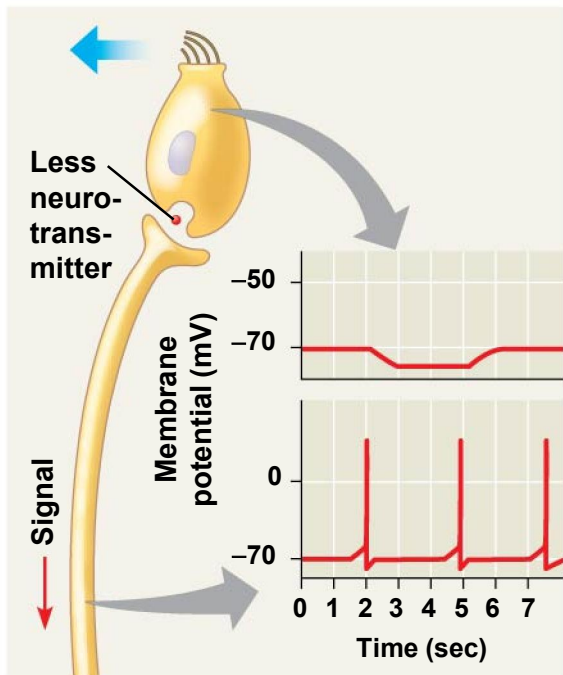
- K^+ kanalları açılır
- İçeri K^+ girişi olur
- Depolarizasyon gerçekleşir
- Voltaj kapılı Ca^{2+} kanalları açılır
- Sinaptik veziküller presinaptik membran ile birleşir
- Glutamat nörotransmitteri salınır
- Duyu nöronunda uyarı oluşturulur

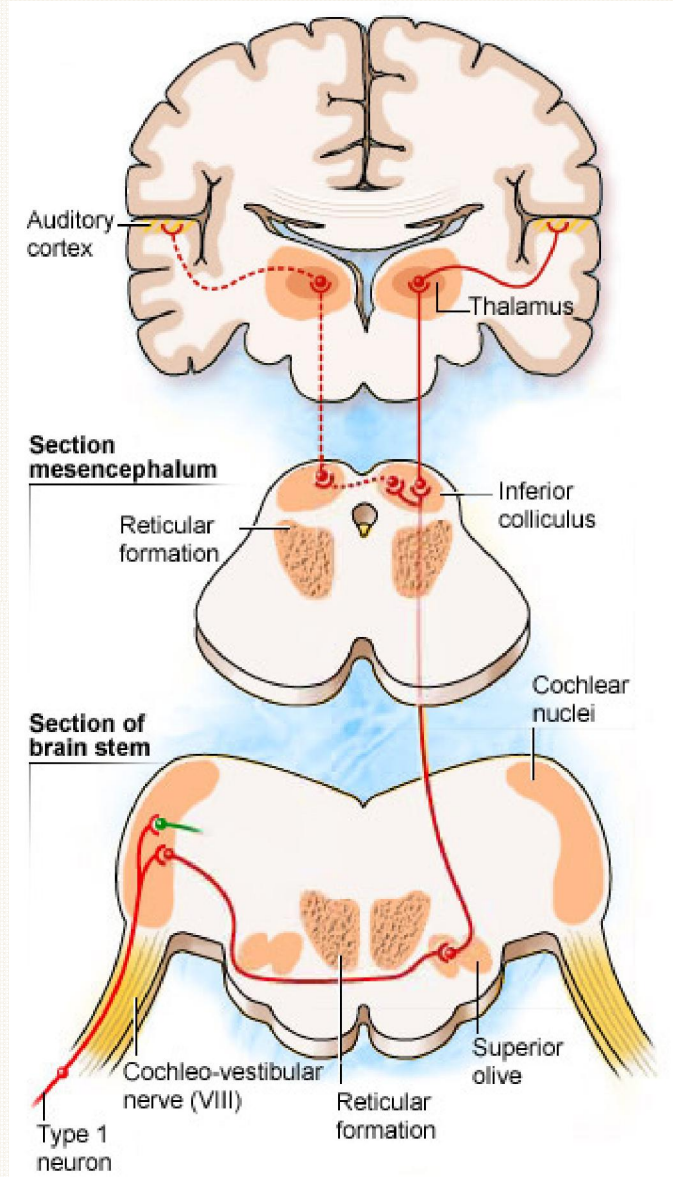
(a) No bending of hairs

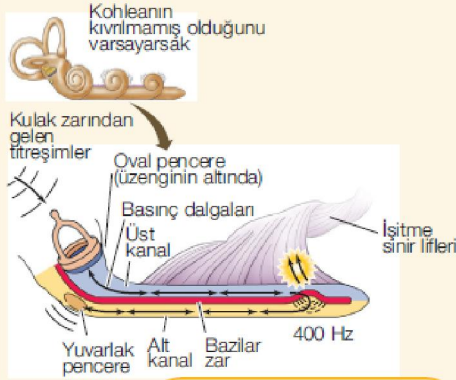
(b) Bending of hairs in one direction

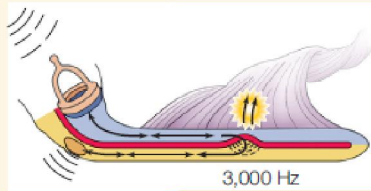
(c) Bending of hairs in other direction

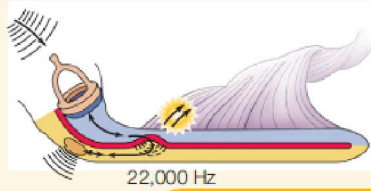
- İşitme siniri beyin sapından MSS'ye girer
- Çapraz yapıp karşı tarafa geçer
- Thalamus
- İşitme korteksi (temporal lob)

Düşük perde : Basınç dalgaları üstteki kanal boyunca ilerleyerek uzak kısımda bazilar zarı eğer ve düşük - frekans sensorlarındaki aksiyon potansiyellerini aktive eder.

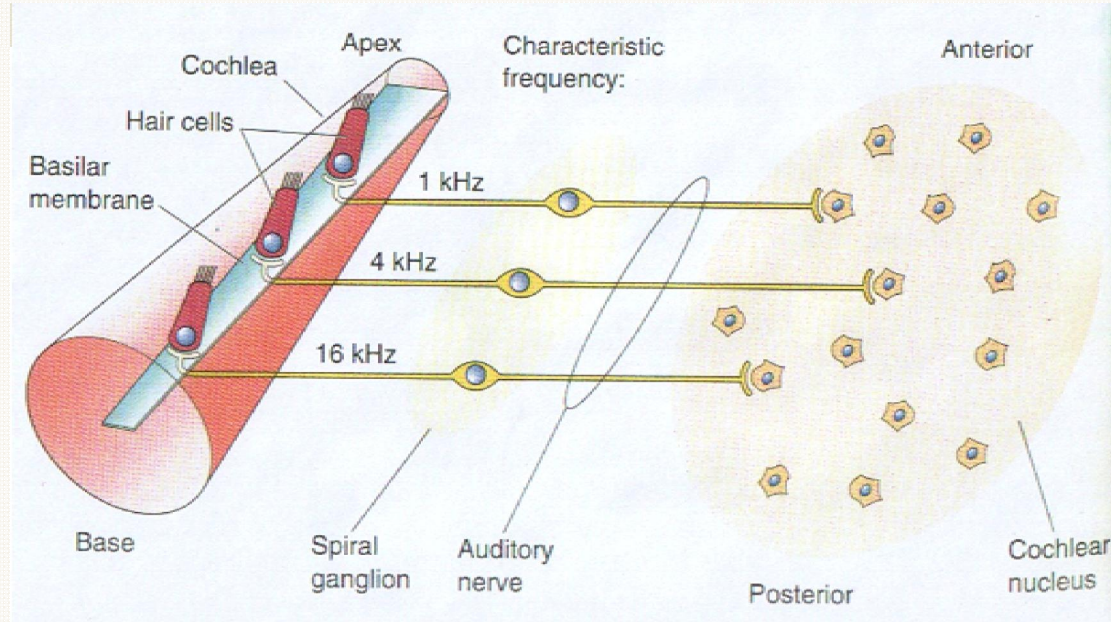

Orta perde : Basınç dalgaları bazilar zarı eğmeden önce üstteki kanalın sadece bir bölümünde ilerler ve orta - frekans sensorlarını aktive eder.

Yüksek perde : Basınç dalgaları bazilar zarı eğmeden önce üstteki kanalın çok kısa bir bölümünde ilerler ve yüksek - frekans sensorlarını aktive eder.

- Farklı frekansların ayırt edilebilmesi bazilar membrandaki bölgelere özgü frekans dizilimi, işitme yolları ve alanları bulunan tonotopinin (işitme haritası) korunması ile sağlanır

Kortekste primer ve sekonder işitme alanları

